

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ, ԵՒ ՔԱՆԿԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ 40.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 15, 1887

ԹԻԻ 3.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

«Գրեթէ Լաւ»	17
Քաղցր Խօսքեր	17
«Այգեկոյ, Տէր, Այցեկու Լեր»	18
Ընտանեկան Խօսակցութիւն	18
Մանկակի մը Պատմութիւնը	18
Բնութիւն, Մեծ Ուսուցիչ	19
Երազներու Վրայ	20
Երկրաշարժը եւ Այլ Շարժումներ Երկրի	20
Ահադին Խնդրագիր մը	20
Այլ և այլք	21
Փշարդ	21
Համակներ	22
Հանդէս Քաղաքական	23
Արժէք Դրամոյ	24

ԱՒԵՏԱՐԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամէն Շաբաթ օր. Կը հրատարակուի ամէն Կիրակի և ամէն տեղւոյ համար, 2 Մեծիտիկէ, վեց ամսեայն 4 Մեծիտիկէ, կանխիկ, եւ հատը 40 փարա: Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է:

Խմբագրութեան վերաբերեալ համակներ պարտին ուղղուիլ ան Մր. Հ. Ս. Պարնըմ: Բաժանորդագրութեան եւ բոլորատարուքեան պատկանեալ ամէն գրութիւնը պարտին ուղղուիլ ան Մր. Ո. Ո. Բիք, Ամերիգան Խան, Կ. Պոլիս:

Ամերիգայի Միտիտարաց Ընկերութեան կողմանէ,
Ճ. Բ. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՈՆԱՏԵՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԵՄ, ՏԵՐԵՆ-ԽՊԵՐԵՐ

«ԳՐԵԹԷ ԼԱՎ»

Բիշարտ Պաքսթըր բազում տարիներ հիւանդ էր, և կ'ապրէր միշտ անկաշտ լելով թէ մահը մօտալուտ էր: Իւր «Սրբոյ Յաւատեանական Հանգիստ» գիրքը գրեց երկնից սահմաններուն վրայ: Նորա կենսագրութիւնը գրողը կ'ըսէ, «Մնտարակոյս նա մարդկային կենաց սովորական չափուն հասնող ամենէն աւելի հիւանդութիւն և տառապեալ մարդոց մին էր»: Բայց նա միշտ կը ճաշակէր կանխաւ այն հանգիստը որուն այնչափ նուիրեալ էին իւր խորհուրդներն, և որո՞վրայով այնպէս ազդու կերպիւ գրեց:

Պաքսթըր իւր մահուանէն օր մը առաջ մինչ կը խօսակցէր զինքն այցելելու եկած մի քանի բարեկամաց հետ, ըսաւ, «Ունիմ ցաւ. անօգուտ է փաստաբանել ընդդէմ զգայութեան. բայց ունիմ խաղաղութիւն, ունիմ խաղաղութիւն»: Նա յօժար էր մեկնիլ: Երբ հարցուցին թէ ինչպէս էր, ըսաւ, «Գրեթէ լաւ»:

Այսպէս է ամէն ճշմարիտ փրկատունէի վիճակը: Այս աշխարհիս մէջ ուր մեղք և մահ կը տիրեն, նա երբեք կատարելապէս լաւ չէ: Նորա մարմինը մահկանացու է: Իւր երկրաւոր բնակարանը տկար և կորնշտկան է: Յաճախ կու գան հոն ցաւ և վիշտ որք են կարապետ մահուան որ անշուշտ պիտի գայ վաղ կամ անագան:

Եւ ոչ նորա հոգւոյն վիճակը կատարելապէս բարւոք է: Մեղքը ցաւալի կերպիւ խանգարած է զայն: Հաւատալից չեղանդոյն նեղութիւնն է այս, և կ'ընէ զնա յոյժ անհանգիստ, և աղբիւր է մեծ անձկութեան: Բազում անգամ բուռն կերպիւ կը մաքառի նա իւր ներքին վատթարութեանց դէմ: Երկարատեւ և կատաղի է պատերազմն որ նա կը մղէ իւր երբեակ թշնամեաց դէմ, — աշխարհ, մարմին և սատանայ: Երբ կ'ուզէ բարին գործել չարը ներկայ է իւր քով: Վհատեալ և յուսահատ կը գոչէ, «Ինչ խղճալի մարդ եմ ես»:

Թէ՛ ըստ մարմնոյ և թէ՛ ըստ հոգւոյ երբեք լիովին բարւոք պիտի չըլլայ նորա վիճակը այս աշխարհիս մէջ: Մեծ ըղձիւ բաղձացեալ կատարելութեան այդ վիճակը պահուած է նմա յերկինս: Հոն պիտի ըլլայ նա ոչ միայն զրեթէ՛ այլ կատարելապէս լաւ: Հոն բնակիչը պիտի չըսեն, «Հիւանդ եմ»: Գալով մարմնոյն, այս ապականացուն պիտի զգենու անապականութիւն, և այս մահկանացուն պիտի զգենու անմահութիւն, և մահը պիտի ընկղմի յաղթութեան մէջ: Իսկ հոգին պիտի զգենու անմահական երիտասարդութիւն և զօրութիւն: Փառաւորեալ սուրբ պիտի ըլլան կատարելապէս լաւ թէ՛ ըստ հոգւոյ և թէ՛ ըստ մարմնոյ յաւիտեան:

ՔԱՂՏՐ ԽՕՍԻՐԵՐ

«Սմանալիքի մայր իմ—» Սման համար դացած էինք գիւղ և օր մը լսեցի որ քովի դրացիս այս խօսքը կը կրկնէր մեղմ ձայնիւ. «Սմանալիքի մայր իմ»: Բարեկամս այրի կին մի էր,

և նորա որդին որ դորովալից, տաղանդաւոր երիտասարդ մի էր, մեքենագործ էր երկրին հեռաւոր մէկ կողմը: Իւր վերջին նամակներէն մին վերջացուցած էր ըսելով, «Եւ արդ, ամենասիրելի մայր իմ, մնաս բարեաւ»: Արդեօք դու չակեց թէ այդ փոքրիկ խանդաղատալից խօսքը ո՞րչափ հաճոյք պիտի տար այն սրտին որ այնչափ կը սիրէր զնա: Խորհեցաւ թէ նա մեղմիւ պիտի կրկնէր զայն ինքնիրեն մինչ միայնակ կը նստէր իւր սենեկին մէջ:

Ընտանեկան օրերը վերջացած էին: Մանկանց քաղցր վարմունքը, և երջանկութիւն տուող կամ դժուարութիւն յարուցանող գործքերը վերջ դրած էին, և նոքա խեղճաս տղայք և յետոյ չափահաս մարդիկ եղած էին: Նոքա այժմ աշխարհի վրայ ցրուած իւրեանց կենաց ասպարէզ կը փնտռէին. անոնց միտքերը զբաղած, խորհուրդները գրաւեալ և սիրտերը լեցուն էին: Եւ սակայն ահա մին կը յիշէր մայրը, որ նոր կ'անցնէր կենաց միջօրէին, և կը սիրէր և կը կարօտէր սիրոյ՝ ճիշդ որչափ այն առեւնը երբ իւր տղաքը բոլորովին իւրն էին իւրեանց մանկական տան մէջ: Կը գրէր նմա երկայն նամակներ նկարագրելով իւր արկածալից փոփոխական կեանքը, տարօրինակ ընկերներն որոց մէջ կը գտնուէր, և հրաշագեղ տեսարաններն այն սահմանաց որ նա կը գործէր: Այդ ամէնը մեծ հաճութիւն կու տային մօր սրտին, բայց ի վեր քան զամենայն այն խանդաղատական խօսքերը որ կը յայտնէին որդւոյն սէրը: Կը խորհիմ երբեմն թէ արդեօք «տղայք» զիտե՞ն թէ որչափ սիրելի են իւրեանց մայրերուն, և թէ ինչպէս փոքրիկ խնամք, փոքրիկ նուէրք, քաղցր խօսքեր, վայրկենական այցելութիւններ կը զուարթացունեն և կը հանգստացունեն այն սիրտերը որ տարիներու և վշտաց բեռը կրած են:

Կեանքը սակաւ ինչ ցուրտ է այն մայրերու համար որոց տունները անցելոյն յիշատակաց մէջ են միայն: Մինչեւ անգամ եթէ իւրեանք մնան հին բնակարանին մէջ, տղայոց մեկնելէն ետեւ

սենեակները մերկ և լուռ կը թուին : Այնպէս կը թուի իբր թէ ամառը անցած է իւր բոյներով և թռչնոց երգերով, և աշնան հալեր կը փչեն : Եւ որդւոց և դասերց սէրը նման է արեգական լուսոյն կամ հրոյ ջերմութեան՝ մօր սրտին համար : Քաղցր է յուսալ թէ բազում են որդիք որ կը զրեն, «Ամենասիրելի մայր իմ» :

«ԱՅԳԻՒՂ, ՏԵՐ, ԱՅՑԵԼՈՒ ԼԵՐ»

Ըսինք անցեալ շաբթու թէ Սիօնի զօրութիւնն է Աստուծոյ ներկայութիւնը, եւ թէ այդ ներկայութեան վայելումն կը բերէ իսկական արթնութիւն : Նման ուրիշ ամէն բանի բաներու արթնութիւնն եւս ունի իւր կեղծը : Մարդիկ կրնան ջանալ կրօնական դրօշմ մը յառաջ բերել իւրեանց նպատակաց համար, եւ կարելի է ժամանակ մը հրապուրեն բազմութիւններ եւ դրանք աշնանց ուշադրութիւնը, բայց այնուհետեւ կու գայ իւրին անտարբերութեան եւ անհոգութեան վիճակ մը որ աւելի անյոյս է քան զառաջինն : Այդ գործութիւնը կը նմանի շարժման գոր կը տեսնենք նոր ապանեալ կենդանոց մը անգամոց վրայ երբ ելեկտրական հոսանք կը հաղորդուի անոնց : Կայ շարժում նման կենաց գործունէութեան, բայց առանց կենաց :

Իրական արթնութիւն մը Աստուծոյ գործն է : Չունենալով միշտ միեւնոյն երեւոյթը, կամ սկսելով միեւնոյն կերպիւ, բայց միեւնոյն Աստուծոյ ջանքով զօրութիւնն է որ ի գործ կը դրնուի միեւնոյն վախճանին համար : Եկեղեցւոյն բոլոր ճշմարիտ յաջողութիւնը կատարուած է ի ձեռն այս զօրութեան : Բրիտանացի ըսաւ իւր աշակերտաց թէ ոչինչ կարող էին ընել առանց անոր : Պարտէին մնալ յերուսաղէմ մինչեւ որ «վերէն զօրութիւն» առնուին իւրեանց վրայ : Ընդէր չերթային քարոզել յաջող առաւօտն յետ տեսանելոյ իւրեանց յաջողեալ Տէրը, կամ գէթ երբ տեսան նորա համբաւան յերկինս : «Ոչ», ըսաւ Նա, «նստեցէ՛ք յերուսաղէմ» : Այնուհետեւ այն տկար ձկնորսը ունեցան ի ձեռն աղբեղութիւն մը գոր ոչ Հրեայ իշխանաց ճիգերը, եւ ոչ Հռոմայ բանակները չղծաները կարող եղան կասեցունել, վասն զի նոքա լեցնում էին «Հոգւով Սրբով եւ զօրութեամբ» :

Նոյն կերպիւ իրագործուած են ամէն հոգեւոր յաջողականութիւն : Նախնի վայրենի աղագաց հեթանոսութիւնը հալեցաւ եւ անհետ եղաւ Աւետարանին առջեւ վասն զի Աստուծոյ զօրութեամբը հարուածուեցաւ : Աստուծոյ զօրութիւնը գնաց օտարականաց փոքրիկ խմբին հետ որ իբր 70 տարի առաջ ոտք կոխեց Սանտուիզ կղզեաց վրայ, եւ այժմ այն կղզիք ի են ջերմեանդ Բրիտանիայ ժողովուրդներով որը զԱստուծոյ կը պաշտեն : Միտինարը արտօքսուեցան Մատակասգարէ, եւ ամէն տեսակ հալածանք ի գործ դրուեցաւ ջնջելու համար առեցեալ կրօնը, եւ սակայն այն տարածուեցաւ՝ մինչեւ Թագուհին եւ նորա նախարարացեալը ընդունեցին զայն, վասն զի կարելի չէր վստել Աստուծոյ զօրութիւնը որ ներկայ էր հալածեալ հաւատացեալի հետ : Անցեալ տարւոյ մէջ Ամերիկայի եկեղեցեաց վրայ աւելցան հարիւրաւորք եւ հազարաւորք, յորոց ոչ սակաւ յալիստակուեցան ամէնէն անկեալ եւ ռճապորտ դասերէն, վասն զի Աստուծոյ զօրութիւնը ներկայ ըլլալով կենդանացոյց այնչափ եկեղեցիներ :

Մեծ անձկութիւն ունինք որ զգանք եւ ընենք որ ընդ համայն Պետութիւնն զտնտեղ մեր կղերարք եւ քորք զգան թէ Աւետարանի գործոյն յաջողութիւնն ի թուրքիա կախում ունի Աստուծոյ ներկայութեան մեր հետ ըլլալէն : Մեր վերջին թիւերուն մէջ ջանացինք ցուցնել թէ ինչ է, ըստ մեր տեսութեան Բողոքականութեան պաշտօնն այս երկրի մէջ, թէ այդ պաշտօնը պիտի կատարուի կամ ոչ կախում չունի գլխաւորապէս մեր եկեղեցւոյ անգամոց ներկայ թիւէն կամ մեր քարոզչաց պերճախօսութենէն : Սիրելի բարեկամք, հաւատացէ՛ք զայս եւ ըսէ՛ք զայն դուք ձեզ կրկին եւ կրկին, թէ ամէն ինչ կախում ունի Աստուծոյ Հոգւոյն ներկայութենէն որ վերակենդանացունէ եւ ընդարձակէ մեր եկեղեցիները : Կը հաշուենք արգելքները եւ կը տեսնենք թէ մեծ են եւ ըստ մեր տեսութեան անյաղթելի, բայց անոնք տեղի պիտի տան իսպիսկ վարդապետութեան, երբ Հոգին իւր զօրութեամբ ներկայացունէ զայն : «Հոգւոյն սուրն» է տալիս մեր վստահութեան, եւ ոչ որեւիցէ մարդկային զէնք :

Ամէն իսկական արթնութիւն կ'ըլլայ ապացոյց այս զօրութեան ներկայութեան, եւ այդու առաւօտեայ յաղթանակի : Որչափ առաւել թուով այդպիսի արթնութիւններ կարենանք յիշատակել մեր սրտակայ մէջ յառաջիկայ շաբթուներու միջոցին, այնչափ աւելի պարզ պիտի ըլլայ ապացոյցը թէ Աստուծոյ մեզի հետ է, եւ թէ Սիօն հագած է իւր զօրութիւնը : Չենք ըսել թէ մի քանի տեղական արթնութիւններով, կամ մինչեւ անգամ մեր ընդհանուր Աւետարանական եկեղեցեաց արթնութեամբն կը կատարուի գործն որուն կոչուած ենք : Այդ գործ չդադարի մինչեւ զայ մահը : Նախորդ տարին երբ մէջ մեր եղբարք յԱտանա, ի Մարաշ եւ ի Բաղէշ վայելած են այդպիսի արթնութիւններ, եւ սակայն անոնց գործը վերջացած չէ : Բայց կը հարցունենք այն եկեղեցեաց եղբայրներուն—Օրհնեալ օրեր չէին անոնք : Չզգացինք այն ատեն թէ Աւետարանին մէջ կար զօրութիւն մը որ գերմարդկային էր : Երբ տեսաք երկարժամանակեայ վէճեր բուժուած, եւ անոնք որ երէկ ատելութիւն կը փչէին ընդդէմ միմեանց, այսօր արտասուօք ներում կը խնդրէին ի միմեանց : Երբ անոնք որ յառաջագոյն կը ծաղրէին, եկան ներս, նման Փիլիպպէի բանառապետին վախով եւ զողովով եւ կը հարցունէին թէ ինչ պարտէին ընել իրկուելու համար, երբ անոնք որոց համար աղօթած էիք եղան խնդրել աղօթք իւրեանց համար : Երբ ուխտ ըրիք նոր անդամներու հետ, եւ յետոյ անոնց հետ նստաք Տէրօջ սեղանը զգալով թէ Նա իրապէս ներկայ էր ձեզ հետ : — այդ պարագայից մէջ միտեալ էիք յուսահատիլ նկատմամբ Աւետարանական ճշմարտութեանց վերջնական յաղթանակին այս երկրի մէջ :

Եւ եթէ մեր բոլոր եկեղեցեաց մէջ կրնայինք ունենալ այսպիսի ապացոյց թէ Աստուծոյ մեզի հետ է, պիտի գոհանայինք Աստուծոյ հետ պիտի քաջալերուէինք : Չակնկալեմք զայդ : Պարտինք դասել այսպիսի արթնութիւններ ի շարս գետնաշարժից, համարելով զանոնք զէպքեր որք են արտաքոյ մեր իշխանութեան, եւ որք կը սպառահին ոչ ոք գիտէ թէ երբ կամ ուր : Կամ թէ կրնանք յուսով աշխատիլ անոնց համար : Այս հարցման ճշմարիտ պատասխանն, ըստ մեր տեսութեան, կու տանք մեր յաջորդ թուով :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Թէպէտ ամէն ուրեք եւ ամէն ժամանակ մեր բառերը պարտին ըլլալ խնամով ընտրուած եւ լի Բրիտանիոյ սուրբ եւ հեղահամբոյր ոգւով, կան բազում պատճառներ որոց համար ընտանեկան խօսակցութիւնը պարտի ի վեր քան զամենայն սիրովոր ըլլալ : Տունն է տեղի ուր սիրտը պարտի ըլլալ վառ ջերմութեամբ եւ քաղցրութեամբ : պարտ է ընել որ այդ բնակարանը անոր յարկին ներքեւ բնակողներուն համար պայծառագոյն եւ քաղճագոյն վայրն ըլլայ աշխարհիս վրայ : Ամէնքս պարտինք հոն բերել մեր մտաց լաւագոյն վիճակներն եւ հակամիտութիւնները : Եւ մանաւանդ մեր խօսակցութեամբ պարտինք ճոխացունել ընտանեկան կեանքը, այնպէս որ բարձրացունող եւ կրթող աղբեղութիւն մը ունենայ եւ ըլլայ ամենայնիւ աղնուացողից :

Տունը պարտի ներշնչել զամէն ոք որ խօսի իւր քաղցրագոյն բառերով, եւ սակայն բազում ընտանեաց մէջ մեծ պակասութիւն կայ սիրալիր խօսքերու : Ոմանց մէջ չկայ երբեք խօսակցութիւն որ արժանի ըլլայ այդ անուան : չկան սիրաբեղիս ողջոյնք առաւօտուն, կամ սրտազին «գիշեր բարի» երբ կը վերջանայ երեկոյն : ճաշեր կ'ուտուին լուսութեամբ, եւ չկան զուարթ խօսակցութիւնք վաղարանին քով օրուան անցից վրայ : Օտարական ոք կրնար կարծել թէ այդ տուն խուլ եւ համբոյց համար հանտառութիւն մի է, կամ պանդոկ մը ուր օտարականք միասին կը գտնուին ժամանակաւոր կերպիւ : Կան ուրիշ տուններ ուր լաւագոյն կ'ըլլար որ լուսութիւն տիրէր, վասն զի բառերու ցաւալի պայքար եւ ամօթալի վէճ կը լսուի օրէ օր : այդ եւ կին որ ուխտած են ամուսնական խորանին առջեւ սիրել զմիմեանս ցմահ, անընդհատ կը մղեն անիմաստ վէճ բառերու : Ճնոգք որոց հրամայուած է ի Սուրբ Գիրք չբռնկացունել իւրեանց զաւակները որ չլրահառին, այլ կրթել զանոնք Տէրօջ վարժութեամբ եւ խրատով, հաղիւ երբեք կը խօսին անոնց սիրով եւ քաղցրութեամբ : Կարծես կը խորհին թէ իւրեանց զաւակները կառավարած չեն ըլլար եթէ միշտ չստատեն զանոնք : Ամենադոյն պատճառօք ստատիկ կ'ըլլէ կ'ըլլեն անոնց զէմ : Հրամաններ կ'ընեն անոնց այնպիսի բառերով եւ ձայնիւ որ աւելի յարմար է փոքր վայրենի ցեղի մը միտպետին քան թէ Բրիտանիայ ընտանեաց մը զխոյն : Զարմանալի չէ որ այսպիսի «վարժութեամբ» տղայք փոխանակ միաբանութեամբ բնակելու ի միասին սիրաբեղիս խօսքերով, միայն կը կոտորեն եւ կը վիճին, կ'ծու բառերով միայն խօսակցելով միմեանց հետ : Ունան է ուրանալ թէ կան բազում տուններ ճիշդ այս նկարագրին նման : Թէ այս ընտանեաց ոմանց մէջ աղօթք կը մատուցուին՝ աւելի ցաւալի կ'ընէ իրողութիւնը : վասն զի պարզապէս ծաղր ընել է Աստուծոյն պաշտամունքը՝ երբ մի ընտանեաց անդամք առաւօտեան աղօթից համար ծոռնը դնելէ ետեւ, միասին յոտին կը կանգնին վէճի եւ դառնութեան օր մի եւս սկսելու համար :

ՄԱՆԵԱԿԻ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Յունիս ամսոյ մէջ, յամին 1806, Նաբոլէոն հրաման ըրաւ արքունեաց ռազմարկին, Մ. Ֆուրսիէի, որ չինէ ականակապ քայաւանեակ մը : Ըսաւ որ չինէ զայն որչափ կարելի էր մեծագոյն գոհարներով, չխնայելով ոչ զբաւ եւ ոչ աշխատութիւն ի ձեռս բերելու համար ամենէն հազուագիւտ եւ գեղեցկագոյն ա-

դամանդներ, բայց պայման դրուեցաւ որ ման-
եակը կայսեր յանձնուի մէկ ամսուան մէջ։ Մ.
Ֆուրսիէ այն օրերը գաղտնադէս գնած ըլլալով
յոյժ գեղեցիկ աղամանդներ Բրուսիոյ Թագա-
ւորէն, կարողացաւ պայմանադրեալ ժամա-
նակէն շատ առաջ բերել Կայսեր աշխարհիս
չքեղագոյն մանեակներէն մին, որոյ զին դը-
րած էր 800,000 ֆրանք։

Օր մը երբ Հոլանտայի Թագը Հոլանտա-
կան զեպարանին կողմանէ ընծայուեցաւ Նա-
բոլէոն Կայսեր պաշտօնակաւ ամէն ձեւերով
եւ արարողութեամբք Սալ-Ե-Թի-Պի մէջ ի
Սէն-Քլու, եւ յանձնուեցաւ Կայսեր եղբոր
Լուի Նաբոլէոնի, Հորթէնա, նորա կինը, տե-
սակցութիւն մը ունեցաւ Գաղիացւոց Կայ-
սեր հետ։ Նաբոլէոն ըսաւ նմա.

«Եղբայրս եւ դուք պիտի ըլլաք իշխողք
ժողովրդեան մը որ ունին բազմաթիւ ընտիր
յատկութիւններ, եւ եթէ իմաստութեամբ
կառավարէք այնպէս սերտիւ պիտի փարին ձեր
զահուն եւ ձեր անձանց, որ Օրանձի զեր-
գաստանը ոչ եւս պիտի ելնէ ի գահ Հոլան-
տայի։ Բայց այս ժողովուրդը բուն տկա-
րութեան մը ենթարկեալ է. կ'արհամարհէ
զաղքատութիւն եւ անյադ սէր ունի հարուս-
տութեան վրայ։ Եթէ օր մը յոյժ հարուստ
քաղաքացւոյ մը կինը կամ գուստրը իւր ա-
մուսնոյն կամ հօր հարստութիւնը ռամբի ոգ-
ւով ի ցոյց հանէ իւր վրայ եւ ձեր զգեստին
զարդարանքը նսեմացունէ, ժողովրդեան յար-
գանքը կը կորսնցունէ եւ ծաղու առարկայ
կ'ըլլաք։ Քաղաքականութեան մէջ ծաղրուիլ
վտանգաւոր է, եթէ կարելի է պարտէ զգուշա-
նալ։ Փոքրիկ նուէր մը ունիմ հոս ձեզ հա-
մար որ կը յուսամ թէ օգտակար պիտի ըլլայ
այդ ուղղութեամբ։ — Կրեցէք զայն այդ նպա-
տակաւ եւ ի սէր իմ։»

Ձայս ըսելով Կայսրը ժպտեցաւ եւ Հոր-
թէնա Թագուհւոյն վայելչաձեւ պարանոցը
զարդարեց այն չողչողուն մանեակով որոյ
համար Մ. Ֆուրսիէ այնպիսի բախտով կա-
րող եղած էր գտնել այնչափ հազուադիւս
գեղեցիկ եւ մեծազնի աղամանդներ։

Ամէն պաշտօնական առիթներով երբ ար-
քունական հանդէս կու տար յԱմսթերտամ,
Հորթէնա Թագուհին երբեք չէր մոռնար կը-
րել Կայսեր ընծան, եւ պատկառանքը եւ
հիացումը զոր այն կ'ազգէր, եւ որով զօրա-
ցուց Թագուհւոյն նոր հպատակաց հաւա-
տարմութիւնը, լիովին ապացուցին նորա
տաղեր, արկածախնդիր Գորսիքացւոյն սուր
հեռատեսութիւնը եւ աշխարհիկ իմաստու-
թիւնը։ Երբ Հոլանտացիք տեսան նորա գե-
ղեցկութիւնը եւ չքեղութիւնը՝ եռանդուն
պանծանօք կը կոչէին զնա իւրեանց Թագու-
հին։ Երբ ճանչցան զնա՝ սէր աւելցաւ անոնց
պանծանաց վրայ, եւ Նաբոլէոնի դժբախտու-
թեան աւուրց մէջ, երբ Գաղիացիք ոչ եւս էին
ի Հոլանտա, եւ Հորթէնա քաղցրութեամբ
հրաժարեցաւ գահէն, ժողովուրդը զոր կը թո-
ղուր իւր ետեւ գորովանօք եւ ցաւով լեց-
ուած էին, եւ տիրութեամբ կը գոչէին, «Բա-
րի Թագուհի, երթաւ բարեւաւ, — Հոլանտա
երբեք չպիտի ունենայ լաւագոյն մը։»

Ուղեւորութիւն յաղթութիւնէն եւ պարտութե-
նէն քիչ ետքը, Նաբոլէոն, Եղիսեան պա-
լատէն վանեալ, խնդրեց ապաստան ի Մալմէ-
զոն որ էր վերջին ընկալարան խեղճ թողեալ
ժողովրդի, եւ հոն լքեալ եւ առանձին կը
խոկար իւր խորտակեալ բախտին վրայ։
Մինչ Կայսրը աքսորեալ էր յԵլպա, նորա մը-
տաց մէջ ծագեցաւ զօրաւոր հակառակու-
թիւն ընդդէմ Հորթէնա Թագուհւոյն, զոր
նորա թշնամիք յարուցին քաղաքական նպա-

տակօք։ Հետեւապէս անոնց բարեկամութիւ-
նը պաղեցաւ, եւ Հոլանտայի Թագուհին իւր
զահը թողելէ ետեւ, ընտանեկան կենաց ա-
ռանձնութիւնն ընտրեց, նուիրելով զինք իւր
զուակաց դատաւարակութեան եւ սիրեցեալ
մօր ընկերութեան, բայց միշտ կը ցաւէր այն
անիրաւ եւ անհիմն խորհրդոց համար որք
բաժնեցին զնա իւր տագնապ սրտէն։

Այն օրն յորում ստորագրեց իւր երկրորդ
հրաժարականը, Նաբոլէոն մինչ նստած էր
տխուր մտածութեանց մէջ թաղուած, լսեց
որ իւր սրահին դուռը բացուեցաւ, եւ վեր
նայելով վերջապահին աճող մթութեան մէջ
տեսաւ կնոջ մը կերպարանքը։

«Ինն տարի առաջ ճիշդ այս օրս էր որ
տուրք ինձ զայս», ըսաւ նա մօտենալով, եւ
գնելով նորա առջեւ արկղիկ մը որ կը պա-
րունակէր ակնանակապ մանեակը։ «Ոչ եւս
եմ Թագուհի, եւ ոչ երբեք պիտի կրեմ զայն
վերստին։ Ինձ օգուտ չունի, բայց կրնայ օգ-
տակար ըլլալ ձեզ։ Կը խնդրեմ, Տէր, որ ետ
առնուք զայն։»

«Ո՛չ, Հորթէնա, ո՛չ», զոչեց Նաբոլէոն։
«Լուր. մարդ կու գայ», ըսաւ Հորթէնա
անձկութեամբ, եւ ընդոստ ելնելով հանեց
մանեակը արկղէն։ «Վայրկեան մը չկայ կոր-
սնցունելու, առ — առ շուտ, կ'աղաչեմ։»

Երբ ոտից ձայները մօտեցան, նա մէկ կողմ
գնաց եւ մթութեան մէջ ծածկուեցաւ, մինչ
բոցալտ աղուէք կը շողային եւ կը փայլէին
Կայսեր թուրին քով սեղանին վրայ, մինչեւ
որ իւր թէ անհոգ կեցած էր, նա դուռ իւր
զլխարիւր անոնց վրայ եւ նստելով անոնց
քով ընդունեց իւր հիւրերը։ Այն զիշերը Բը-
րուսիոյ արքայական աղամանդները կրող
մանեակը ապահով ծածկուեցաւ մետաքսեայ
գօտուց մը մէջ, որ հետեւեալ օրը եւ այնու-
հետեւ մի քանի շաբաթ Կայսրը կրեց իւր
ներքնակին տակ։

Վեց շաբաթ ետքը, երբ Նաբոլէոն իրեւ
պատերազմի զերի Սնդղիական Պէլքի-Ֆոն
պատերազմի նաւէն Նաբոլէոնի նաւը փո-
խադրուեցաւ, Կայսեր եւ այն նշանաւոր ան-
ձանց որք հրաման ստացան նմա ընկերանալ
յաքսորանս, ամբողջ կահն ու կազմածը
քննուեցաւ, առ երեւոյթս վաճառութեան
զինուոց, բայց իրապէս գտնելու համար որ-
եւիցէ բան որ կրնար անոնց փոխելու նը-
պատ ընծայել։ Չորս հազար Գաղիական
ոսկի գանուեցաւ Նաբոլէոնի քով, եւ այդ
դրամն որ, ի բաց առեալ գումար մը զորնա
Փարիզէ մեկնելէ առաջ յանձնած էր Լաֆի-
թի, Կայսեր ամբողջ ստացուածքն էր, զը-
րաւուեցաւ նորա գահարկչինօք հանդերձ։

Մինչ քննութիւնը յառաջ կը տարուէր
Նաբոլէոն կոմս Լա Քաղի հետ կը քալէր
նաւուն խելաց կողման բարձրաւանդակին վը-
րայ, եւ զգուշութեամբ նայելով չուրջանակի
ապահով ըլլալու համար թէ ոչ ոք բաւական մօտ
էր լսելու իւրեանց խօսակցութիւնը, ըսաւ
ժպտելով.

«Կարծեմ Վիլսոն անուն Յոն փրկաւորայ մի
էր որ ըսաւ թէ թէպէտ կապեր չունէր իւր
կոնակը, իւր բոլոր ստացուածքն իւր վրայ
կը կրէր։ Բայց վերարկուդ եւ ներքնակդ։»

Մ. տը Լա Քաղ չուարած կը թուէր, բայց
ծիծաղելով կատարեց հրամանը, եւ մինչ կը
կատարէր ձերբակալեալ Կայսրը իւր ներք-
նակին տակէն հանեց մետաքսեայ գօտին եւ
ըսաւ, «Դարձիւր կապէ զայս ներքնակիդ տակ։
Ինձ նեղութիւն կու տայ. բոլոր ստացուած-
քըս է — 800,000 ֆրանքի արժողութեամբ
աղամանդներ կան մէջը, — Ինձ համար պա-
հէ զանոնք։»

Այնուհետեւ քանիցս Լա Քաղ առաջար-
կեց ետ դարձունել զայն։

«Գօտին անհանգիստ կ'ընէ զքեզ», հար-
ցուց Կայսրը անգամ մը։

«Ոչ, բնու, Տէր, բայց —» «Պարա'պ խօսք»,
ըսաւ Նաբոլէոն. «պահէ զայն։ Համարեա
թէ յուռութ կամ հմայեալ է, եւ մոռցիր
զայն։»

(Մանչեսթըր յաշնդ Բոնն)

ԲՆՈՒԹԻՒՆ, ՄԵԾ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

Պատ. Ճ. Կ. Ուուտ «Բնութեան ուսուցած-
ները» անուն իւր նոր գիրքին մէջ հետազո-
տած է նիւթ մը որուն վրայ առաջուց չէ
խօսուած ընդարձակօրէն։ Նպատակն է ցուց-
նել թէ ինչպէս մարդոյս գործիները եւ մե-
քենական հնարագիտութեանց օրինակներն
արդէն գոյ են բնութեան մէջ։ Կը հաստա-
տէ թէ չկայ մարդկային գիւտ մը որ յառա-
ջընմէ կեցած չըլլայ, եւ թէ մարդկային բո-
լոր հնարքներն ի գործ դրուած են բնութեան
մէջ անթիւ դարեր։ Կըսէ թէ ապագային մէջ
մեծ հնարագէտք պիտի ըլլան այնպիսիք որ
խնամով կ'ուսանին բնական աշխարհը։

Ձաղացքի քարերն ընդօրինակուած են ա-
զօրուոյ անուն ակաւանդէն։ Ձիոյ սմբակները
կազմուած են զուգահեռական տախտակներէ
նման կառաց զապանակներուն։ Մարդոց չի-
նած ամենէն նուրբ խարտոցը շատ խոշոր է
երբ կը բաղդատուի Հոլանտայի եղեգան հետ
զոր կը գործածեն ատաղձագործք։ Կրիանե-
րուն ծնօտներն են բնական մկրատ։ Կրծող
կենդանիք ունին սուր ակռաներ, եւ ձիա-
գետիք՝ ուրաղի ձեւով ակռաներ, որ միշտ
կը նորոգուին երբ կը մաշին։ Հիւսան քերի-
չին օրինակը կը տեսնուի մեղուին ծնօտին
վրայ։ Ջրասուղից զանգակաձեւ գործին ո-
րով կ'իջնեն ջրին տակը, չէ ուրիշ բան բայց
եթէ նմանութիւն ջրային սարդին ըրածին։
Այս կենդանին թէպէտ ուրիշ օրեւիցէ կեն-
դանոց չափ նշաւակ է զիւրաւ խեղդուելու,
իւր կենաց մեծ մասը կ'անցունէ ջրին տակը։
Ջրին տակը չինած ըլլալով փոքրիկ խցիկ մը,
պղպջակ մը օդ կ'առնու իւր յետակողմեան
երկու սրունից մէջտեղ եւ կը սուզի ջրին
տակը խցիկին քով եւ անոր մուտքէն ներս
կը դնէ պղպջակը։ Այս կերպով պղպջակին
համեմատութեամբ ջուր կը վանուի անկէ.
կը շարունակէ այսպէս կրել հոն պղպջակով
օդ, եւ երբ բոլոր ջուրը անկէ կը պարպուի,
փոքրիկ կենդանին կը բնակի այս ենթածով-
եայ խցիկին մէջ։

ՄԺԵՂԻ Իւր ձուերը երբ կը գնէ ջրին վը-
րայ, զանոնք իրարու միացունելով կը ձեւա-
ցունէ կենաց-նաւակի նման զանգուած մը։
Անհնար է ընկզմել զայն առանց կտոր կտոր
ընելու զայն։ Արդի նաւու մը երկաթ կայմը
կը գօրացուի անոր ներքին կողմը խորունկ
կողեր մացունելով։ Ոգնիին փուշն եւս կը
գօրանայ նմանօրինակ կողերու միջոցաւ։ Երբ
մեքենագործք գտան որ անամէջ գերաններն
աւելի զօրաւոր կ'ըլլան քան մէջը պարաս
չեղողները, ուրիշ բան չըրին բայց եթէ դը-
տան սկզբունք մը որ արդէն գործածուած
էր բնութեան մէջ դարերով՝ մարդոյս ստեղծ-
մանէն առաջ։ Յորենոյ ցօղունը եթէ անոր
մէջ չըլլար պարաս, չէր կրնար կրել ծանր
հասկը։ Բարձրագոյն կարգի անասնոց ոսկը-
ները եթէ չըլլային անամէջ, շատ աւելի ծանր
պիտի ըլլային եւ անոնք պիտի չըլլային կարող
կրել բեռները։ Նաւու մը գերանները կցուած
են իրարու տառելի ձկան կմախքին նման։
Եւ այն որ կ'ուղէ զարդացունել օդաչու ու-
ղեւորութիւնը, աղէկ կ'ընէ եթէ ուսանի

Թուշոց կմախքը: Բայիսի խնամով ունաւ ծովեզրը գտնուող խեցեպատեաները՝ սորվելու համար թէ ինչ է լաւագոյն կերպը քաղաք մը ամրացունելու:

Նաեւ որդ կոչուած ճճին փոյտ կ'ուտէ, եւ տակաւ ծովելով ճամբայ կը բանայ իրեն որեւիցէ գերանի մէջէ որ ծովուն մէջ ընկողմած է: Բայ աստի կը պատէ իւր բոյնը կարծրը եւ խեցեպատեակ կեղեւով: Պրունէլ, ասկէ թելադրուելով առաջինն եղաւ որ յաջողեցաւ ջրին տակէն փապուղի բանալ: Էտախթան Լուսատունը չինուած է ծառի բունին սկզբբան վրայ, եւ հաստատուած է ժայռին նման եղանակին որով ծառ մը կը հաստատուի հողին: Կը կարծուի թէ առկախեալ կամուրջի առաջին գաղափարը թելադրուեցաւ արեւադարձի երկրաց անտառներուն մէջ երկնաւոր մէկ ծառէն միւսն անցնող բոյսերէն:

Մը. Ուռուտ կ'ընէ հետաքրքրաշարժ պատմութիւն թէ ինչպէս ծագում առաւ բլրերդեայ պայտան շինութեան գաղափարը: Մը. փէքսթըն պարտիզպանը, զիտելով խոշոր տերեւները Վիքթորիա Թագուհի կոչուած բոյսին որ քանի մը տարի առաջ բերուած էր Անգլիա, յղացաւ անոր տերեւին երակներուն օրինակը երկաթէ չինելու եւ մնացած միջոցները ապակով լեցունելու գաղափարը: Այսպէս ընտելան օրինակելով, այն աննշան պարտիզպանը եղաւ Սըր ձողէֆ փէքսթըն, մեծ ճարտարագետը:

ԵՐԱՋՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ
(Սէյն Ժեյմ Կաշէլէն)

Ոմանք անդամադինք կ'ըսեն թէ մարդկային առողջ ուղիղ մը բնաւ չմնար անգործ կամ թմբեալ վիճակի մէջ: Հարկաւ գիտենք զայս չափով մը: Ուղեղն է շարժիչ անաղին զօրութիւն որ ամբողջ մարմնոյն ոյժ կը մատակարարէ: Թէ ուղեղը մերթ ընդ մերթ կը գործէ քնոյ մէջ, ամէնքս գիտնալու ենք, վասն զի ամէնքս ալ երազներ տեսած ենք: Բայց կը մոռնանք որ եթէ ուղեղը բոլորովին անգործ ըլլար, եթէ չմատակարարէր այլ եւս իւր շարժիչ զօրութիւնը՝ մարմնոյն, սիրտը իսկոյն կը դադարէր բաբախելէ, բաղկերակը՝ զարնելէ, թոքերը՝ ընդարձակելէ եւ ամբողջ փելէ, եւ մարդ կ'իյնար մեռած ի վայրկեան ժամանակի, ինչպէս եզը կ'իյնայ երբ անոր ճակտին կը զարնեն կացնով:

Երազոց աւելի նշանաւոր պարագայից վըրայ հետազոտութիւն մը շատ հետաքրքրաշարժ պիտի ըլլայ թէպէտ մինչեւ անգամ բացարձակ ստոյգ եղբակցութեանց հասնինք իսկ: Գալով երազոց վերաբերեալ ծագած խնդիրներու, ասոնց ամենէն աւելի ընտանին է այս՝ որ երազոց մէջ ժամանակ եւ տեղ չունին գոյութիւն: Այս խօսքը որ քիչ մը մոթ է, պէտք է բացատրել: Կ'իյնանք քնոյ մէջ, երազիդ մէջ կը տեսնես որ մղոններով ճամբորդութիւն կ'ընես ամբողջ օր մը, կամ կը տեսնես թափօր մը որ կ'անցնի քու առջեւէդ որուն ծայրը համարի, եւ հիացմամբ կը դիտես անոր անցնելը: Յանկարծ կ'արթննաս քունէդ արտաքին ազդեցութեամբ մը, կ'ըսեն քեզ եւ դու եւս կը ստուգես թէ, միայն մէկ կամ երկու վայրկեան քնացած ես:

Երազ տեսնելը մարդուն միայն չէ՝ յատուկ Որչափ որ կարելի եղած է ստուգել, ամէն կենդանիք աւելի կամ նուազ կը տեսնեն երազ անոնց ուղեղին կազմութեան համեմատ: Զորօրինակ չուները: Շուն մը որ կրակին առջեւ խորունկ քնոյ մէջ ինկած է, կը շարժէ պոչը կամ կը ցուցնէ ակոսները եւ կը մըմալ իւր երազներուն հաճոյական կամ ա-

նոր հակառակն ըլլալուն համեմատ: Եթէ յանկարծ եւ խոգժարար արթնցուի իւր խոր քնէն, կը խաճնէ ստատիկ: Եւ ուստի առակ է ըսել, «Բնացող շունը պէտք չէ արթնցունել»: Թէ անասունը ինչ բաներու վրայ երազ կը տեսնեն, հարկաւ կրնանք միայն կարծեօք ըսել: Բայց մեղի նման համարելով զանոնք այս մասին, կը հետեւցունենք թէ անոնց երազները շատով կամ քիչով անոնց արթնութեան ժամանակի զգացմանց յիշողութեան հետ չ'իյնան:

Երազի մէջ կը տեսնես կարի արտաքին կարգի խառնաշփոթ իրաց կուտակութիւն մը: Ոչ ինչ կը զարմացունէ դրեզ երազիդ մէջ, ոչ ինչ կը թուի քեզ անհաւատալի կոմ անկարելի: Կայ ընտանի երազ, այնպիսի երազ որ շատ անհաճոյ է, զոր տեսած է գրեթէ ամէն մարդ: Օրինակի համար, կ'երազես թէ կը գտնուիս ճաշելու վրայ, կամ պարտահազէսը, կամ ուրիշ հաճոյական տեղ մը քու բարեկամացդ բաղնիքին հետ: Եւ յանկարծ կ'իմանաս ի սոսկումն քո թէ Ագամայ նման բոլորովին մերկ ես, բայց անման անոր՝ յոյժ չարաչար առջած: Այսպիսի երազի հետաքրքրական մասն այս է որ ընդհանրապէս երազին մէջ տեսնուող միւս անձինք բոլորովին անտարբեր են քու այն վիճակիդ, եւ այս միայն բանը աւելի կը չ'իյնան: Մասնաւոր այս երազը չ'իյնան թիւն մ'է քու արթուն եւ ի քուն եղած ժամանակներուդ մէջտեղ: Դուն այն միջոցին բաւական քուն կ'ըլլաս չարունակելու համար տեսնել քու երազդ, եւ բաւական արթուն ընդ աղօտ իրագէտ ըլլալու քու իսկական վիճակիդ եւ չ'ուրջ գտնուածներուն:

Ուրիշ իրողութիւն մի եւս կայ երազոց վրայ: Դժուարին չէ կամեցողութեամբ կառավարել զանոնք շատ կամ քիչ աստիճանաւ: Եթէ ըլլաս նեղութեան կամ մտային տագնապի մէջ, գրեթէ ստոյգ է որ պիտի երազես քու նեղութեանցդ վրայ: Դու չես կրնար վանել զանոնք քու մտքէդ մինչեւ իսկ եթէ ծածկես դուն զքեզ անկողնոյդ մէջ եւ կամ մթնցունես սենեակդ: Բայց երբ կը դադարի նեղութիւնդ, եւ կը դիտես անոր ստուգութիւնը, ամենէն յոռեգոյն վիճակը, ուղեղին ձկտումը կը թունայ: Դատապարտեալ ոճրագործ որք կատարելապէս հասկըցած են թէ իրենց վերջին ջանքը վասն ազատութեան, պտրապ ելած է, կը պատմուի որ ընդհանրապէս ամէն ժամանակէ աւելի խորունկ կը քնանան իրենց սպանման աւուր նախընթաց գիշերը: Այս տեսակէն եղողներուն մէջ աւելի քիչ պատահողն է խաղամոլին պարագան որ կը գտնէ զինք մուրացկի վիճակի մէջ ինկած, հիւանդինը՝ որ որոշակի կը սորվի իւր ախտին ընտելութիւնը, այն մարդունը՝ որ անքուն մնացած է շարժանքով, մինչ իւր սիրելիք հիւանդ կը պառկին, բայց, Դաւթի նման կը քնանայ խորունկ՝ անոնց մահուան յոյժոյդ գիշերը:

Ուղեղին սաստիկ միտումը կաղըտելով զինք քնով, շատ հազուադէպ երեւոյթ է: Կը հետեւի ուրեմն թէ այս ինչ չափով կրնաս զսպել այս ինչ տեսակ երազը՝ վերջացունելով օրը հաստատուն որոշմամբ վանել խորհուրդներուդ նիւթը մտքէդ: Եւ ընդհանրապէս պիտի գտնես թէ այս կերպը ազդեցիկ է: Կան մարդիկ որոց միայն պէտք է կամք ընել այս վախճանին հասնելու համար: Ուրիշներու պէտք է ջանալ զոց ընել բանաստեղծութիւն կամ լուծել մաթեմատիքական խնդիրներ կամ գտնել հանելուկներ: Մաթեմատիք սկսողի մը կ'առաջարկեմ սա հետադալ խնդիրը: Ինչէ տառնեկու հաւելին գինը եթէ անոնց վրայ

մէկը 3 դանկանոց երկու հաւելիլ եւս աւելցունելով տասներկու հաւելն գինը կ'իջեցունէ 10 փութաւ: Եթէ այս խնդիրը չքնացունէ զնա, չեմ գիտեր ուրիշ ինչ պիտի քնացունէ: Այնչափ անյոյս կերպով կը չ'իյնան որ չէրմէս (քնոյ չաստուածը) վար պիտի իջնէ գլխով զպէտեւ յոգնած ակա-նողեաց իւր գուռադանով: Եւ սակայն կան շատ մարդիկ որ քնացած են մտածելով խնդրոյ մը վրայ թէ մաթեմատիքական ըլլայ այն եւ թէ ոչ, եւ արթնցած են առաւօտուն պարզ լուծումով խնդիրն անոնց մտաց մէջ, թէպէտ բոլորովին անգիտակ թէ արդեօք երազ տեսած են անոր վրայ թէ ոչ:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺՔ ԵՒ ԱՅՆ ՇԱՐԺՄՈՒՆՔ ԵՐԿՐԻ

Սովոր ենք խորհիլ թէ երկրիս ցամաքն է հաստատուն եւ անշարժ: Եւ գրեթէ բոլոր քաղաքակիրթ ժողովուրդք այս համոզումը բացատրող լեզու կը գործածեն ըսելով անշարժ ցամաք, հաստատուն դետին: Միւս կողմանէ ջուրը կ'անուանենք անհաստատ, յեղ-յեղուկ: Բայց երկրիս երկրաբանական պատմութիւնը եւ ներկայ ժամանակաց աւելի խոր համոզող փաստութիւնք սորվեցուցած են մեզ թէ այս գաղափարը ուղիղ չ'են ներկայացու-ներ երկրագնացոյ ցամաքային եւ ջրային մասանց յատկութիւնները բաղդատմամբ իրարու հետ: Ծամաք երկրաց վրայ տեսնուած ժամանակաւ ծովեզրեր ըլլալուն նշանները, եւ ի հոռումն ցամաքին բարձրանալուն եւ ցած-նալուն երեւոյթները որ դիտուած են պատմական ժամանակներէն հետէ եւ որ կը հաստատեն անոնց ապացոյցները, կը ցուցնեն թէ ցամաքը եւ ովկիանոսը շարունակ կը փոխեն իրենց մակերեսին բարձրութիւնը իրարու նկատմամբ: Բայ աստի յայտնուած է փորձերով ինչպէս նաեւ ի յառաջագունէ տըրամաբանութեամբ, թէ ովկիանոսը չէ որ կը փոփոխի, այլ ցամաք երկիրը որ նշաւակ կ'ըլլայ բարձրանալու եւ ցածնալու փոխադարձ շարժմանց: Գեանաշարժի ցնցումն է երեւոյթ որ լաւ յարմարութիւն ունի ցրելու հաւատքն այնպիսեաց որ կը համարին թէ երկիրս է հաստատուն: Եւ զայս զործնական ապացուցութեամբ կը հասկնան ներկայ ժամանակիս մէջ բոլոր անոնք որ փորձը կ'առնուն երկրիս սաստնութեանց: Մինչեւ անգամ գետնի թեթեւ ցնցումներ որ երբեմն կը պատահին երկրիս այլ եւ այլ մասանց մէջ, պատճառ կ'ըլլան ահ ու դողի եւ կը յարուցանեն վայրկեանական տպաւորութիւն թէ ամէն բան կը փլչի եւ կ'ընկղմի անհետ կ'ըլլայ, մինչ աւելի սոսկալի ցնցումներ գետնաշարժով տեսնել երկրիներու մէջ, յառաջ կը բերին աննկարագրելի սարսափ: Եւ Լիսպոնի եւ Դարադասի պատմական դետաշարժից նման աղէտալի պատահարք եւ աւելի մօտերս տեղի ունեցողները, որպիսի են Իսքեա-լինը եւ Սուստայի նեղցինը, կ'աւելցունեն ապացուցութիւնը թէ այսպիսի սոսկումներն ունին իրական պատճառ, եւ թէ ցամաք երկիրը եւս չ'են կրնար զերծ մնալ փոփոխութեան եւ կորստեան ենթակայ լինելու ընդհանրական օրէնքէն: Գետնի շարժումը, — անուն մը որով այս երեւոյթը կարի յարմարութեամբ կը նկարագրուին, — են զանազան եւ բառը կը բովանդակէ իւր մէջ գետնաշարժները կամ գետնին յանկարծական եւ սաստիկ սասանութիւնը, երկրիս թեթեւ շարժումները, որք սովորաբար կը վրիպին ուշադրութենէ իրենց շատ մեղմ ըլլալուն պատճառաւ, երկրիս այնպիսի շարժումները որ զանց կ'առնելուն իրենց երկտր տեսողութեան պատ-

ճառաւ, եւ երկրիս երկարատեւ եւ լայնա-
տարած ճօճութիւնները, որոնք են ցամաքներ-
ընդ մակերեսաց վերի վայր յուզուելը: —
որ ուշագրութիւն կը գրուեն իրենց երկրա-
բանական կարեւորութեամբը: Այս շարժմանց
մէջ քանին մօտեցաւ միայն սկսած են ուշադ-
րութիւն հրաւիրել իրենց: Եւ անոնք բոլորը
սերտաւ առնչութիւն ունին իրարու հետ ի-
րենց պատահելուն եւ ծագման մէջ:

ԱՆՍՏԻՆ ԽՆԴԻՍՏԻՐ ՄԸ

Բէլ Մէլ Կալէն լրագիրը կ'ըսէ թէ այլ եւ
այլ իրաց համար երկայն խնդրագիրներ ներ-
կայացուած են ցարդ մեր Երեսփոխանական
Ժողովին, բայց այն խնդրագիրը որ սկսուած
է պատրաստուել, «Բոլոր Աշխարհի Կանանց
Բարեխառնութեան Միութեան», հաւանա-
կանապէս առաջին տեղը պիտի գրաւէ ա-
հագին խնդրագրոց պատմութեան մէջ: Այս
միջազգային միութեան, որոյ տասնի մօտ
պաշտօնակալք, հարկաւ ամէնքն ալ կանանց
սեռն են, կը բնակին Լոնտոն, Սան Ֆրանսիս-
քոյ, Շիքագոյ, Օնթարիոյ, Հոնոլուլու, Քրոյսթ
Չըրչ (Նիւ Զէլանդ), Պերլին եւ Անթուէրփ,
այս տարուան նախագահն է Միսիս Լուզաս,
քոյր ճոն Պրայթի: Միութեան նշանաբանն
է, «Յօգէ, Կազմակերպէ» եւ նպատակը
«Ձեռքով բոլոր աշխարհէս, ոգելից ըմպելեաց,
քթախոտոյ եւ ծխախոտոյ եւ սոյն, գործա-
ծութիւնն եւ վաճառումը»: Այս նպատակն
յառաջ տանելու համար Միութիւնը որոշած
է պատրաստել հազարն խնդրագիր մը, մա-
տուցանելի աշխարհիս Կառավարութեանց,
հաւաքականապէս եւ անհատապէս, զոր պի-
տի ստորագրեն կանայք միայն, եւ պիտի
թարգմանուի իւրաքանչիւր ազգաց լեզուին
եւ պիտի չըջարելի ամէն երկիր: Ստորա-
դրեալ անուանց ամբողջ ցանկը պիտի ներ-
կայացուի ամէն Կառավարութեանց, սկսեալ
Ամերիկայի Երեսփոխանական Ժողովին եւ
Գանատայի եւ Մեծին Բրիտանիոյ Խորհրդա-
րաններէն: Կը հաշուի թէ առ նուազն հինգ
տարի պէտք է լրացունելու համար խնդրագի-
րը, այն է ներկայացունել անով որչափ որ
կարելի է, «Բոլոր աշխարհի կանայք»: Եւ
բոլորացի աիկին մը որ յետոյ պիտի ճամբոր-
դէ Զուէտ-Նորվեկիա նոյն նպատակաւ, այժմ
կը գտնուի Անգլիոյ, ուր կ'աշխատի Ժողովը
Մեծին Բրիտանիոյ կանանց ստորագրութիւն-
ները: Այս նշանաւոր խնդրագրոյն պատճէնն
է այս:

«Մեծապատիւ Իշխանք, Ներկայացուցիչք
եւ Եղբարք: Մեք, ստորագրեալքս, թէպէտ
կը վերաբերինք ֆիզիկականապէս տկարա-
զոյն սեռին, ուժով ենք սակայն սրտով,
սիրել մեր տուները, մեր հոյրհորքը, եւ աշ-
խարհիս ազգաց ընտանիքները: Գիտենք որ
երբ մարդոյս ուղեղը մաքուր է, անոր սիր-
տը կ'ըլլայ քաղցր, տունը՝ երջանիկ, հայրե-
նիքը՝ զարդացուն, եւ այսու աշխարհք կ'ըլ-
լայ սիրելի: Բայց գիտենք նաեւ թէ ոգելից
ըմպելիք եւ ափիոնը, որ կը յիմարեցունեն
զմարդ եւ կը թանձրացունեն անոր ուղեղը՝
կը թշուառացունեն զմարդ եւ զաշխարհ ող-
ջոյն, եւ մանաւանդ զմեզ եւ մեր զաւակ-
ները: Գիտենք թէ զրգոյն այս նիւթերը կը
վաճառուին ընդ երաշխաւորութեամբ Կառա-
վարութեանց, որով սօքա մասնակից կ'ըլլան
այդ տուրեւառին, ընդունելով իրենց եկա-
մուտ անոնց շահէն մաս մը, եւ թէ՛ այն նիւ-
թերը զաշխարհութեամբք բունի կը մուծուին
Ժողովրդոց մէջ որ են կամ ազգէս եւ կամ
գեղական ընդունել զանոնք: Մենք չունինք
կարողութիւն արգելել այս մեծ անիրաւու-
թիւնը, որուն տակը աշխարհ համայն կը հե-

ծէ եւ կը դեղեւի, բայց դուք ունիք կարո-
ղութիւն մաքրել իւրաքանչիւր երկիր այս
անէծքին մասնակից լինելու արատէն եւ նա-
խատինքն: Վասն որոյ կը դիմենք Ձեզ ա-
րեւուն ներքեւ գտնուող իւրաքանչիւր քա-
ղաքակիրթ ազգաց ներկայացուցիչ կանանց
միացեալ ձայներով, աղերսելով զՁեզ մերժել
օրինօք պաշտպանութիւնը ոգելից ըմպելեաց
եւ ափիոնի առեւտրոյն, եւ պաշտպանել մեր
տուները խաղառ արգելելով քաղաքականու-
թեան այս երկեակ անէծքը բոլոր այն եր-
կիրներէն ուր կը տարածի ձեր կառավարու-
թիւնը:»

ԱՅԼԵՒԱՅԼՔ

ՊԱՏՈՒԱՍ: Թերեւս պատուաստին ամենէն
բանաւոր եւ ստուգիւ ամենէն զիւրմաց բա-
ցատրութիւնն է հետազայն զոր կը գրէ Բրոֆ-
թինտալ: «Երբ ծառ մը, կամ ցորենի եւ կամ
գործի յարդի կապոյց մը կ'այրուի, անոր միւ-
րին մէջ կը մնայ այսինչ քանակութեամբ
հոնքային նիւթ, որ կարի յոյժ փոքր է բաղ-
դաեղով ծառին կամ յարդին զանգուածին
հետ: Բայց անհրաժեշտ՝ անոր աճման: Ծառ
մը չկրնար մնալ եւ ոչ բոյսեր կրնան աճիլ
հողի մը մէջ որ չունի հարկաւոր բաղադրիչ
մասերը կամ սպասած են անոնք: Արդ՝ վա-
րակող ախտերու սերմունք են ապրող բա-
ներ, որ կը պահանջեն կեանքի այսինչ ապր-
րեք, ճիշդ այնպէս անհրաժեշտ կերպով ինչ-
պէս ծառերը, կամ ցորենը եւ կամ գարին:
Եւ դժուարին չէ տեսնել որ այսինչ պատա-
ռաբոյժ կոչուած անասնոյն խածին (բուսակ-
կրնայ սպառել այսինչ քանակութեամբ բա-
ղադրիչ տարր որ կը գտնուի մարմնոյն մէջ
փոքր քանակութեամբ, բայց որ էական է
պատառաբուծին աճմանը, այնպէս որ մար-
մնը անյարմար կ'ընէ ուրիշ պատառաբուծի
սննդեան: Հողին պարարտութիւնը կը սպա-
ռի եւ մինչեւ որ կորսուած բաղադրիչ մասը
տեղը գայ նորէն, մարմնը կը պաշտպանուի
նոյն հիւանդութեան վերստին յարձակմանէն:
Վերստին յարձակում չընող ախտերու մասին
այսպիսի բացատրութիւն մը բնականապէս
կը ծագի հիւանդութիւններն մանրագիտակ-
եան անասնիկներէ: Եւ յայտնի է որ այսպիսի
էր այն լուծումը զոր ի պատասխանի հարց-
ման մը համարձակեցայ տալ ասկէ իւր տան
եւ հինգ տարի առաջ երեւելի բժշկի մը:
Սակայն հողի մը պարարտութիւնը ցամաք-
ցունելու համար բաւական է մի միայն պա-
տառաբոյժ, թէպէտ ըլլայ տեղի քիչ զօրու-
որ եւ աւերիչ քան որչափ իսկապէս վնաս-
տակար տեսակը: Եւ եթէ տկարագոյն կող-
մուածք ունենալով ցամաքի հողը առանց մահ
պատճառելու, ամենէն վնասակար պատա-
ռաբոյժն իսկ կրնայ մտնել կողմութեան մէջ
եւ վնաս պիտի չտայ: Այս, մանրագիտակեան
վնասակար անասնոց գոյութեան հաւատա-
ցողներուն լեզուաւն, է պատուաստման ամ-
բողջ գաղափարը:»

ԲՈՒՍԵՅ ԿՂԶԻ ՄԸ: Մարդիկ սովորաբար կը կար-
ծեն թէ բուստէ կղզիները չինուած են ծովուն
յատակին վրայ, բայց փոքրիկ ճարտարապետք
որ կը կառուցանեն զայնս, այն են պողիքոյք,
չեն կրնար ապրիլ ջրին խորքը, վասն որոյ իրենց
գործերը կը հաստատեն ժայռի մը վրայ ջրին
մէջ: Այս փոքրիկ ճարտարապետքն կրնար
ապրիլ ջրէն դուրս, բայց անոնք տակաւ կըղ-
ջին կը բարձրացունեն մինչեւ կ'ընեն ջրին ե-
րեսը, եւ գործը կ'աւարտի ուրիշ կերպով
զոր Սրբունի Նաւատորմի հրամանատարը

Չէմ, կը նկարագրէ հետադայ կերպով: «Նախ
կը շինուի հիմը մինչեւ որ պատաստուած մը
յառաջ գայ մակերեսին վրայ: Այնուհետեւ
բուն մը կու գայ անոր վրայ կ'իյնայ, թերեւս
փայտի կոճղ, չորցած ծառ, խոտերու գէղ:
Յետոյ թռչունք կը բերեն հոն իրենց ձկնա-
յին ուտելիքը եւ կը թողուն այն տեղ անոնց
ոսկրները: Կը լցուին անոր շուրջը աւազ,
խիճ եւ կոտորած խեցեպատեաններ, եւ
կղզին կը սկսի երեւիլ ջրէն վեր: Անկէ ետ-
քը ովկիանոսին երեսը լողացող սերմունք
կու գան կ'արգելուին հոն: Փառած փայտերը,
նեխեալ տերեւները եւ ձկանց ոսկրները կ'ըլ-
լան աղբ: Սերմը, ընդհանրապէս մահու կող-
մուած բոյսինը, կը բողբոջի, եւ որպէս արագ
կ'աճի արեւադարձի երկրաց ջերմութեամբ եւ
անձրեւներով: Այս կ'ըլլայ ի սկզբան մայրաւ,
եւ յետ այնորիկ՝ ծառ: Անոր արմատները
կ'արձակուին չըջուկայ հողին մէջ, եւ այս-
պէս կ'ըլլայ այն՝ հիմը մահու կողմէն մը,
սպասելով որ անցորդ մը անուն տայ անոր:
Ճշմարիտ հետաքրքրութեամբ դիտած եմ ամ
բոստ ամէ յառաջագիմնէն այս կղզեկաց, որ ի
սկզբան են փափուկ բաներ որ կը ծածանին
ջրին երեսը, յետոյ հաւաքում տերեւոց, ա-
ւազոյ եւ խեցեպատեաններու, այնուհետեւ
առաջին շառաւիղը մահու կողմէն, յետոյ ծովային
խեցիկներ իրենց այլ եւ այլ տեսակներով, եւ
ահա շուտով ամենքը կը ձեւացունեն բուս-
տի կղզի մը:»

ՄԵՆ ԳԻՏԻ ՄԸ: Կայ ստոյգ պատմութիւն մը Գա-
ղիացի ծերակուտի անդամոյ մը վրայ, որ էր
գեղեցիկ մարդ բայց չափազանց մեծ էր քիթը
զոր պարծանք կը համարէր իրեն: Անգամ մը
չոգեկանքին մէջ գտնուեցաւ նա ուր կար
նաեւ մանուկ մը որ անթարթափ աչօք յիշ-
եալ քաղաքագիտին վրայ նայելէն ետքը սկը-
սաւ լալ սաստիկ: Մանկան մայրը կարող
չէր զանդարտեցունել զնա որ կարէր լա-
ցը: Մանուկը վախցած էր մարդուն քիթէն,
եւ մայրը հանդարտութեամբ յիշեալ անձին
բացատրեց տղին լալուն պատճառը ըսելով
թէ տղան քիչ մը առաջ բարեկենդանի դի-
մակաւորներու քովէն եկած ըլլալով շատ
գրգռուած էր վախէն մեծ քիթեր տեսնելով
հոն: Եւ խնդրեց քաղաքագիտէն հանել իւր
քիթը, «վասն զի կը տեսնեմ թէ», ըսաւ,
«ձեզ միայն ծանօթ բանաւոր պատճառաւ
մը, կ'երկնցունէք բարեկենդանը:» Մարդը
ըսաւ թէ կարելի չէր որ կատարէր անոր
խնդիրը հաւաստելով տիկնոջ թէ ինք զիմակ
չէր դրած, այլ բուն իսկ իւր քիթն էր այն:
«Եպիտ անոր», ըսաւ մարդը: Տիկնոյ ամուր
մը քաշեց ծերակուտի անդամին քիթէն, բայց
քիթը չարժեցաւ տեղէն: «Ո՛հ, հազար նե-
րում կը խնդրեմ Ձեռնէ», ըսաւ տիկնոյ, «բայց
կ'ողջանամ, ծածկեցէք զայն ձեր գլխարկով:»
Նշանաւոր քաղաքագիտը հաւանեցաւ այս
միակ խնդրութեան, եւ ճամբուն մնացած
մասը գնաց քիթը պահելով գլխարկին մէջ,
եւ այսպէս դադարեցաւ տղուն ճիշդ:

ՓՇՐԱՆՔ

Կ'ըսուի թէ աշխարհիս մէջ փայտէ մեծա-
գոյն չէնքն է Կառավարութեան ապարանքն
Նիւ Զիլանտի մայրաքաղաքին մէջ: Այն ու-
նի չորս դստիկոն, եւ շինուած է գրեթէ 8
արտավար գեանի վրայ: Նոյն իսկ քաղաքն
է ըստ մեծի մասին փայտեղէն երկրին երկ-
րաշարժից համար, եւ կը կոչուի «Մատուկ-
ներու Քաղաք:»

—Ռուս աշխարհագիրը կ'ըսեն թէ շատ
լիճեր ի Սիպերիա գլխաւորապէս Թոնոյսը եւ
Թոմսը գաւառաց մէջ, արագ ցամաքելու վը-
րայ են, եւ թէ այժմ գիւղեր կան չինուած
այնպիսի տեղեր որ ասկէ հարեւր տարի ա-
ռաջ ընդարձակ ջրերով ծածկուած էին: Զէ-

պարզիւ լինելը ցուցուցած է այս փոփոխութեանց նշանաւորագոյնը, վասն զի մինչ անոր տարածութիւնն էր երեք հարիւր յիսուն քառասուն մի միլիոն հարիւր մը առաջ, այժմ կը բաղկանայ երեք փոքրիկ լճակներէ, անոնց մեծագոյնը չունենալով տարածութիւն աւելի քան հինգ կամ վեց քառակուսի միլիոն:

—Լ. Կ. Ե. տարօրինակ պատմութիւն մը կ'ընէ Իշխան Պիղմարքի վրայ: Երբ Իշխանը պատուիրակ էր Թրանսֆորմիւսեադաթովիւն, կը բնակէր տեղւոյն զինաւոր բնակչաց միոյն տունը: Անոր վանատունը մերժեց ապա իւր հիւրին զանգակ մը ննջարանին համար: Եւ Պիղմարք իրեն զանգակ ատրճառակ մը պտուղեց սենեկին տառապողին մէջ երբ ուղեց կոչել իւր սպասաւորը: «Այս է կերպը», ըսած նա իւր անգրեկեայ վանատունին, «զոր պիտի շարունակեմ ընել կոչելու համար իմ սպասաւորս քանի որ չունիմ զանգակ»: Յաջորդ օրը վանատունը տուաւ զանգակը:

—Քիւնարտի ընկերութեան Ռ. Բ. Կ. չոգենաւուն հրամանատարը Մաքսիմ 800 անգամ անցած է Ալլանտանէն, բայց աստի նաեւ 9 անգամ գտած է Հնդկաստան եւ 10 անգամ՝ Միջերկրականի նաւահանգիստները, եւ այսպէս նաւարկած է իւր 1,900,000 մլոն, տարած է իւր 450,000 ճանապարհորդ, եւ խնամ տարած է 480,000,000 տղարի նաւուց եւ ապրանայ:

—Սպանիոյ մանուկ թագաւորին առաջին զոյգ կօշկաց աթիւ երեք հարիւր զոյգ կօշիկ բաժնուեցաւ Մատրիտի աղքատաց: Եւրանի թէ միշտ այսպէս կօշիկներ բաժնուէին անոր իւրաքանչիւր նոր կօշիկն հետ:

—Սբ. Լաւրենտիոս զետոյն հիւսիսային եղբայր վրայ Նաթալիոն քաղքէն Մատամ Թրանսուա Պուլանթէ անցեալ Նոյեմբերի մէջ բերաւ չորս գաւակ ամէնքնալ առողջ: Նախորդ տարին բերաւ երեք գաւակ, եւ անոր նախորդ տարին՝ երկուսուկ մը, ըսել է ինն գաւակ երկու տարուան եւ քանի մը ամսուան մէջ:

—Վիէննայի ոստիկանաց պետը կը պատրաստէ կղերականութեան կենդանադրոններու սրահ մը որ արդէն կը պարունակէ գրեթէ 3,000 լուսանկար պատկերներ ամէն երկրաց նշանաւորագոյն եղերականութեան: Իւրաքանչիւր կենդանագրէ 6 հատ ընդօրինակութիւն կը պատրաստուի որպէս զի ըստ հարկին զըրկուին Եւրոպայի մայրաքաղաքաց ոստիկաններուն:

—Թ. Կ. Ե. զարնուած հեռագիր մը Բրիտանական կառավարութեան ուղարկութիւնը կը հրաւիրէ քարիւղի նոր մեքենայի մը զոր հնարած է Վիէննայի Հէր Սիէկֆրայտ Մարգոս եւ որ պիտի գործածուի Գերմանական նաւատորմին անոր ծովամարտիկը նաւակաց համար: Այս մեքենան կը գործէ ելեկտրամագնիսականութեամբ: Շատ մը աւելի զօրաւոր է քան նոյն մեծութեամբ չոգեշարժ մեքենայ մը, քան զայն քիչ ենթակայ է աւրուելու, եւ չէ նշաւակ պայթման: Բաց աստի անոր համար գործածուած վառելին շատ քիչ տեղ կը բռնէ քան հանքածուխը: Այս մեքենայի կատարուած բոլոր փորձերը դժնացունքիչ եղած են:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

ԱՒԵՏԱՐԱՆԻ ԳՈՐԾՆ Ի ՔՐԴԱՍՏԱՆ

Բըտվան ըսուած աւանը՝ Բրդաստանի մէջնաղն է իրեն կեղծոն: Հասարակութեան լեզուն Բրդեքէն (Բուրմանի) է. եւ ինչպէս

որ ամէն ոք գիտէ, այս լեզուն չունի զիր, ուստի եւ ոչ մատենան: Վասն որոյ տղիսութեան խաւորը իւր զոնազան յատկութեամբ կը արիւն ընդհանրութեան վրայ, ընելով զանոնք արժան երկրին (Բրդաստան) անունն որ վայրենի կամ անկիրթ նշանակութիւնն ունի: Վերոյիշեալ աւանին մէջ քսան եւ հինգ տարի չափ առաջ ընկնէին Հայազգի Միտկար անուն անձ մը ուղղակի Սուրբ Աւետարանէն համոզեալ աղքատին եկեղեցւոյ մէջ, սկըտաւ չչնչել իւր համոզումներն իւր դասակցաց եւ ընկերաց ականջը ատեն մը: Ետքը լսելով Տիգրանակերտցի Շամաս Սալիպայի վրայ՝ որ ան ատեն Սղերտ քաղաքը կը կենար, իրեն Աւետարանիչ, Աւետարանի վրայ աւելի տեղեկութիւն ստանալու համար, գրով հրաւիրեց զնա եւ սիրով ընդունեց իւր տունը եւ այնպէս քիչ մ'ալ զօրանալով իւր համոզմանը մէջ ընդունած ճշմարտութիւններն ի հրապարակ հանեց: Նախ եւ առաջ իւր աղքատներէն երկու երեք տուն ընկերացան նորա: Եւ ինքը չորս հինգ տարի աշխատեցաւ ամենայն համարձակութեամբ կենաց խօքը քարոզել աւանին շուկաներն եւ փողոցները, տանիքներն եւ կայքերը, եւ այլ տեղեր, ամէն պատեհ աթիւ տակ անոր ունկընդիրն աւելցուն, բայց աւետարանիչը իւր տունը ընդունելուն հետ մէկտեղ երկրացւոյ տեղեկութեանը նշաւակ եղած սկսեալ հալածութիւ, անարգութեան, նախատուեցան, ստացուածքը գողցուեցաւ, եւ ծեծուելով իւր զգալարանաւոր անդամներէն երկուքը զոհ եղան: Եւ ամենայնիւ չթուլալով յառաջ տարաւ գործը, վերջապէս նոյն հալածանաց մէջ քանի մը տուն իրեն Բողոքական եւ Կիրակի օրեր անոր տունը կը ժողովուէին: Եւ ուրիշ շատերն կը գիւնէին անոց քով, ուր Աւետարան կը կարդացուէր ու բացատրութիւններ կ'ըլլային, պէտք եղած կամ հարցուած կէտերուն վրայ: Խորհեցաւ վերոյիշեալ անձը, դանել եղբայր մէջ քարոզչութեան գործին պարապելու մէջը, եւ իմանալով թէ Խարբերդ կայ Բողոքականաց դպրոց որուն մէջ քարոզչութեան համար երկտասարդ կը կրթուին, եւ խորհելով թէ Բրդեքէն խօսող մը կրնայ աւելի օգտակար ըլլալ Բրդաստանի համար Բըտվանու Բողոքականաց մէջէն քիչ մը Հայերէն կարգալ զիտող երկտասարդ մը որ է Մուֆարգինու այժմու քարոզիչը, պատրաստուեցաւ ու զրկուեցաւ Տիգրայէքի վերոյիշեալ Շամաս Սալիպային որ ինք խրկէ Խարբերդ, քանզի Բըտվանու Բողոքականը այն ատեն չունէին ծանօթութիւն Խարբերդու Բողոքականաց հետ: Այն միջոցին բարեխառնար Խարբերդու եկեղեցեաց Միութեան ժողովը գումարուած էր ի Տիգրանակերտ: Երբ լսեցին թէ ի Բրդաստան ալ Աստուծոյ Խօքը ընդունուած է, ուրախութեամբ ընդունեցին խրկուած երկտասարդը: Բրիտանական զգացմամբ խրախուսել Բըրդաստանը աւետարանելու գործը, նուիրական խնդիր մը համարելով, իւրենաց ժողովոյ մէջ խորհրդակցութեան առարկայ ըրին զայն, եւ խորհելով վերջապէս աս գործը Միութեան սահմանին մէջ եղած եկեղեցեաց եւ ժողովրդոց տրեքը սկսելու սուրբ որոշմանը եւ կան: Եւ հաստատեցին ընկերութիւնը ու որոշեցին գանձապետ: Նաեւ ամսօրնապէս գումար չորս հինգ երկտասարդ եւս, որք Խարբերդու ճանարանը խրկուելով կրթութեան եւ դարձան ու աշխատեցան Բըտվան եւ Բըրդաստանու աղետալ տեղեր: Հոսկ յետոյ Նախախնամողին անօրինութեամբ մեր Բըտ-

վանը վիճակեցաւ անոնցմէ միոյն, Պատ. Գառնէ Սպլահատեանի, որ մէկ երկու տարի իրեն քարոզիչ ու ետքը երէց ձեռնադրուելով, ամենայն անձնուրացութեամբ եւ ջանիւք նաեւ Բրիտանի համար հոգիներ չահելու եռանդեամբ աշխատեցաւ ժողովրդեան մէջ զգայգ եւ զցերեկ, եւ ժողովուրդն ալ աշակցելով հովուին նոյն հոգւով վառեալ յառաջ մղեցին գործը ներս ու գուրս: Գործին Տէրը որ չխնայեց իր անձը տալով զնա, վերկանքի զոհ վասն մարդոյ, չխնայեց նաեւ թափել առատապէս իւր Սրբոյ Հոգւոյն պէս պէս չորհրդներն այն պղտիկ հօտին վրայ կրկին եւ կրկին, անոնց մէջ յառաջ բերելով կրօնական արթնութիւնը: Ժողովուրդը կատարելապէս ձանձաւ իւր առ Աստուած եւ առ մարդիկ ունեցած պարտաւորութիւնները: ճանաչեց նաեւ թէ ինք ու իր գաւակները եւ իւր շահած ինչքը ամէնն ալ Տէրոջն են: Թէ ունի պարտաւորութիւն Բրիտանի համար հոգիներ բերելու, ուստի եւ աշխատեցաւ անձնուրացաբար գործածելով իւր Բըրդեքէն լեզուն, անօթքն ու ստակը, եւ այնպէս իւրենաց քրիստոնէական եռանդեամբ ըրած քարոզչութեան ձայնին արձագանքը լսելի եղաւ 300էն աւելի զիւղերը եւ աղքատներէն շատերն ունեցան ուղիղ գաղափար եւ Աւետարանի ստրկեցուցած քրիստոնէական կրօնի ճշմարիտ վարդապետութեան վրայ բաւական տեղեկութիւններ, զրեթէ պատրաստուեցան ընդգրկել կրօնական բարեկարգութիւն մը եթէ պատահէր: Այո, Տաճիկ եւ Եղիաթ աղբիւրն ալ ստրկուեցան ետ դառնալ եւ ակնկալուց ու դարմանմամբ նախ ի Բըթէսթան անուան կեղեկն տակ փայլող Բրիտանեցութեան վրայ ու աղքատիւ անկէ: մինչեւ անգամ վերջիններէն (Եղիաներէն) ոմանք փափագեցան յարիւ նմա: Աւետարանականք չինեցին աղօթատեղիներ, հովուի եւ վարժապետի համար դատ զատ չէնքեր վերնաշարիներով: Սոյն ժողովուրդը սովոր տարին մասնակից եղան Բրդաստանի սովելոց համար դուրսէն եկած օգնութեանը վրայ աւելցնելով երեք հազար դահեկանի մօտ գումար մը, (մասն ունեցան նաեւ Փոքր Ասիոյ սովու եւ Հաճինի հրկիզութեան օգնութիւններու մէջ): Իր ներքին կրօնական գործոյն համար այդ ժողովուրդը տուաւ թէ՛ ստանալու եւ թէ՛ ամսական: անոր մէջ գտնուած կոյրեր եւ ուրիշ օգնութեանը կարօտ որբեւայրիներ անգամ յօժարաբար մատուցին Աստուծոյ իւրեանց նուէրը: Տաճիկան 1,200էն աւելի հոգեւոր տուրք տուողներ եղան, եւ երբ իւրենաց եկամուտը ծախքէն աւելնալը տեսնէին, ընկերութեան կողմէն իրենց եղած նպաստը պակսեցնելով յօժար կամօք իւրենաց բեռն վրայ կ'աւելցնէին: Այս Բրդաստանի պղտիկ խումբը աշխատեցաւ եւ ունեցաւ պտուղ ի թըլ եւ Խանքը գիւղեր, եւ եկեղեցւոյ անգամ ունեցաւ Հասանքէֆ, Մուֆարգին, Թըլ, Խանքը, եւ Սուլան գիւղերը: Բրդաստանի մէջ աշխատելու համար չխնայեց նաեւ իւր ուստըրը եւ դուստրը, կրթութիւնը զրկելով զանոնք Խարբերդ եւ Բաղէշ իւրենաց անձնական ծախիւք: Ունի հիմա երեք մարդ գործի մէջ աշխատող: Ի թըլ եւ Մուֆարգին եւ երեք երկտասարդ Խարբերդու գոլէճ եւ աղջիկ մ'ալ ի Բաղէշ կրթութիւնը: Կրնայ հիմա Բըրդաստանի համար տալ հինգ վեց աշխատող սակաւ ինչ կրթութեան ետքը: Ունի նաեւ զիս զանարժան Բրդաստանի համար գրածախ Անգղիոյ եւ Ամերիկայի Աստուածաշունչի ընկերութեան ծախքով:

(Շարունակել)

ՀԱՆԴԵՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Յունի. 3 ըստ Յուն., և Յունի. 13 ըստ Լատ., 1887

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ԻՒՐ ԳՐԱՅԻՔ

Թայի թղթակիցը կը գրէ Փարիզէն. «Կա-
րող եմ յոյժ վճռական կերպիւ հաստատել
լուրն զոր տուի նկատմամբ ուղղակի դաշ-
նակցութեան մը ի մէջ Գերմանիոյ եւ Ռու-
սիոյ:» Ըստ նորա նկարագրութեան, դաշ-
նակցորդ բացասական է, այն է թէ իւրաքան-
չիւր Տէրութիւն կը խոստանայ չմիջամտել
միւսին շարժմանց ի դիպել պատերազմի: Ե-
թէ ծագի պատերազմ ի մէջ Ռուսիոյ եւ Ա-
ւստրիոյ, եւ Ռուսիա մտնէ Աւստրիական հո-
ղը, Գերմանիա կը խոստանայ չմիջամտել:
Միւս կողմանէ եթէ ըլլայ Գաղիական-Գեր-
մանական պատերազմ, Ռուսիա կը խոստա-
նայ չմիջամտել: Թղթակիցը կը համարի թէ
այս դաշնակցորդ ոչ միայն պիտի անդամալու-
ծէ զԱւստրիա եւ զԳաղիա, այլ եւ հանդարտ
պիտի պահէ զԱնգլիա եւ Իտալիա, վասն զի
այս Տէրութեանց եւ ոչ մին պատրաստ է Գա-
ղիոյ աջակից ըլլալ ընդդէմ Գերմանիոյ:
«Ուստի», կը յարէ նա, «կրնայ անկախութիւն
որ նոր դաշնակցութիւնը պիտի տայ Պուլ-
զարիոյ հպատակիլ Ռուսիոյ, մինչ Եւրոպայի
մնացեալ մասը պարզապէս հանդիստես
կ'ըլլայ:»

Բայց հակառակ թղթակցին վստահութեան,
նորա յայտնութիւնը տարակրկտութիւն կ'ըն-
դունուի: Նոյն թերթին Պերլինի թղթակիցը
կ'ըսէ թէ տարակրկտ չկայ որ դաշնակցութիւն
նրն ի մէջ Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ տակա-
ւին կը մնայ անվտար, եւ թէ չհաւատարմութիւն
ի Պերլին թէ Ռուսիա եւ Գերմանիա վերջե-
րս որեւիցէ մասնաւոր պայմանագիր կ'ըն-
քած են: «Ռուսիա», կ'ըսէ նա, «պատճառ
չունի վիճելու Գերմանիոյ հետ, եւ միակ
առիթը որ հաւանականագէտ կրնայ պատ-
ճառ ըլլալ երկոցուն բաղիման ընդ միմեանս»
կրնայ ծագիլ աստի որ Գերմանիա միջամտէ
Աւստրիոյ դոյութիւնն իրեն Մեծ Տէրու-
թիւն ջնջուելէ ազատելու համար: Այդ պա-
րագային մէջ Գաղիա հաւանականագէտ օ-
գուտ պիտի քաղէ տոթիքն յարձակելու հա-
մար Գերմանիոյ վրայ առանց սպասելու որոշ
դաշնակցութեան մը ընդ Ռուսիոյ:

Ինչ եւ ըլլուն պաշտօնական յարաբերու-
թիւնը Գերմանիոյ եւ Ռուսիոյ, սոյն երկու
աղբեր բարեկամական զգացում չեն տաճեր
առ միմեանս: Ռուսական մամուլը մեծ զըծ-
դոնութիւն կը յայտնէ կառավարութեան
պաշտօնագրոյն վրայ որով կը դատապարտէր
Ռուսական թերթերու հակա-Գերմանական
լեզուն: Մ. Կադըֆ երբէք չհրատարակեց
այդ պաշտօնագիրը եւ Մոսկուայի ուրիշ
թերթ մը եռամեայ դադարման դատապարտե-
ուած է վասն զի կառավարութեան ընթաց-
քը դատապարտող յօդուած մը հրատարակած
է: Այդ յօդուածը կ'ըսէ թէ կառավարութիւն-
ը գործած է մեծ սխալ մը որ խորին ցաւ
կ'աղղէ 100 միլիոն Ռուսիացւոց արտերուն:
Գերմանիա է եւ պիտի մնայ միշտ, արեւմտ
եւ տոհմիւ, պատմական եւ անվրէպ թշնա-
մի Ռուսիոյ: Պերլինի Բաժնի թերթը կը յիշէ
երկու աղբեր ուստի յառաջ կու գան այս
յարձակմունք Գերմանիոյ վրայ: Կը յիշէ եր-
կու նշանաւոր դժուարեան որ այս կարգի
յօդուածներ կը հայթայթեն Մ. Կադըֆի
թերթին, եւ միւս կողմանէ Լեհացիք եւ Ու-
կրէնացիք կը ջանան թշնամութիւն սերմա-
նել, յուսալով որ պատերազմ մը կրնայ ծա-
ռայել իւրեանց նպատակաց իրադրման:

Գաղով Գաղիական-Գերմանական պատե-

րազմի մը հաւանականութեանց, Ֆրանսիայի
Բիշոփ հանդիսին մէջ յօդուածագիր մը կ'ը-
սէ թէ դժուար է Գերմանացւոց դարձեալ
արշաւել Գաղիա, վասն զի Գերմանիոյ եր-
կու կողմը Գաղիական սահմանագլուխը 270
քիլոմէթր տարածութեամբ տեղ նշաւակ է
ամբողջութեանց կրակին, եւ երկու պարագ մի-
ջոցները թողուած են դիմամբ, եւ ըստ
գողտփարի Գերմանացի ռազմագիտաց, ա-
նանցանիւն են: Միակ միջոցը զոր Գերմա-
նական բանակ մը ունի Գաղիա հասնելու
համար, է անցնիլ Պեճիգայէ, եւ Պեճիգայի
չէզոքութիւնը ապահովելու է բոլոր Մեծ Տէ-
րութեանց կողմանէ: Թէ ի դիպել պատերազ-
մի Գերմանիա կը փորձուիլ ընդառնել այդ
չէզոքութիւնը, եւ թէ հանդէպ այդպիսի պա-
րագայի ինչ դիրք կը բռնեն միւս Տէրու-
թիւնը, խնդիրներ են որոց պատասխանը կա-
րելի չէ գուշակել:

Թէ ինչո՞ւ Գերմանիա գոհ չըլլայ իւր դաշ-
նակցութեամբ Աւստրիոյ հետ, եւ դիմադրէ,
եթէ հարկ ըլլայ, Ռուսիոյ եւ Գաղիոյ միանգո-
ման, կը բացատրուի այսու թէ Աւստրիա բազ-
դատապէս տկար է: Աւստրիոյ բանակը յոյժ
աւելի փոքր է Գաղիոյ կամ Ռուսիոյ բանա-
կէն, եւ Աւստրիոյ նորագոյն զինուորական
փորձառութիւններն ընդունանշող եղած են,
այնպէս որ կ'ըսուի, «Աւստրիա միշտ կը յաղ-
թուի»: Բուն այս տկարութիւնը կարօտ
կ'ընէ զԱւստրիա Գերմանիոյ դաշնակցու-
թեան, եւ այսու արժէք ունի յաջս Պիզարո-
քի, բայց այս պատճառ է նաեւ որ նա վա-
րանի լիովին վստահիլ այդ դաշնակցութեան:
Եթէ կարենայ պահել թէ Աւստրիոյ եւ թէ
Ռուսիոյ բարեկամութիւնը, կը պահէ, բայց
եթէ պարագայը ասիպէն դա ընտրել մին ի
նոցանէ, կը հաւատանք, հակառակ տեղեկու-
թեան զոր յիշեցինք ի սկզբան յօդուածիս,
թէ նա պիտի գտնուի Աւստրիոյ կողմը:

ՊՈԼՆԱՎԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Պուլաւական Պատուիրակը չեն կրնար զգալ
թէ իւրեանց պատգամաւորութեան արդիւն-
քը յոյժ քաջալերական եղաւ: Նորա գտան
համակրութիւն եւ անտարակոյս Տէրութիւնը
ընդհանուր կերպիւ կը յօժարին օգնել անոնց
եթէ կարելի ըլլայ ընել զայդ առանց վտան-
գի նշաւակ ըլլալու, բայց ոչինչ ստացան իւր-
եւ ուղղակի խոստում: Մ. Բալլէֆ յայտ-
նեց անոնց չորհակցութիւնը վասն Անգ-
լիացւոց համակրութեան՝ հաջկերոյթին մէջ
զոր Լոնտոնի Լորտ Բադաքապետը տուաւ
ի պատիւ անոնց, բայց նոյն իսկ այն օրը որ
նորա մեկնեցան Լոնտոնէ Հաւասի դործու-
կատարութիւնը Լոնտոնէ հեռագրեց թէ
Միւրթնական Ազատականը որոշած են ը-
քանել զԼորտ Մալզալըրի եթէ նա պատերազ-
մի վտանգին նշաւակ ընէ զԱնգլիա Պուլա-
ւական խնդրոյն առթիւ:

Ի Փարիզ Մ. Ֆլուրէնս, նախարար Արտա-
քին Գործոց, անպաշտօն կերպիւ ընդունեց
Պատուիրակութիւնը Յունի: Յին, եւ յորդո-
րեց գտնուել ի հաշիւ առնուլ Ռուսիոյ զգա-
ցումները, եւ գաղտփար յայտնեց թէ թերե-
ւս իմաստութիւն չէր խնամապետութեան
համար բացարձակագէտ մերժել Միւրթնիոյ
իշխանին ընտրելութիւնը: Ըսաւ թէ Գաղիա
չունի մասնաւոր շահ Պուլաւական խնդրոյն
մէջ եւ կրնայ նպաստ ընծայել միայն այն-
պիսի լուծման մը որ հաւանականագէտ ըն-
դունելի պիտի ըլլայ խնդրոյն մէջ առանելա-
գոյն շահ ունեցող Տէրութեանց:

Յաջորդ օրը տեսակցեցան Մ. Կոպլէի հետ
որոյ բանից իմաստը նոյն էր: Գաղիա, ըսաւ

նա, համակիր է ազգաց ազատութեան, բայց
պարտի յառաջ քան զամենայն նկատել իւր
շահերը:

Փարիզէն Պատուիրակութիւնը կ'երթայ ի
Հոլմ եւ անախ պիտի գտայ Կ. Պուլիս, թերեւս
Պուրէշ հանդիպելով: Զրոյց կայ թէ Անգլո-
սոսոգը իշխան եւս կու գայ ի Պուրէշ, բայց
այս հաւանականագէտ սխալ է: Զնա վեր-
ընտրելու բաղձանքը կը դորանայ ի Պուլա-
ւիա, բայց ապացոյց չկայ թէ իշխանը կը
քաջալերէ այդ յոյսը: Վիէնայէն ուղղեալ
հեռագիր մը կ'ըսէ թէ նա դիտաւորութիւն
ունի իսկոյն երթալ յԱնգլիոս, յուսնելու
համար թէ խորհուրդ չունի Պուլաւիա դառ-
նալու: Անգլիայէն հասած լուրեր կ'ըսեն թէ
Վիքթորիա Թագուհին կ'ուզէ որ նա բնակի
յԱնգլիա, եւ թէ Թագուհին կը հաճի որ նա
առնու ի կնութիւն Ալպանիի: Դքսուհին, որ
է այրի կին Թագուհու, կրտսերագոյն որդ-
ւոյն:

Մը. Բեդլըրսպուրկէն հեռագրուած է ի Լոն-
տոն եւ անտի մայրաքաղաքս, թէ Ռուսիա
ի բաց թողած է Միւրթնիոյ Նիգոլա իշխա-
նին ընտրելութիւնը, եւ այժմ կը ներկայա-
ցունէ զիշխան Լոյսթընպերկ: Այս իշխանը
Ռուսական հպատակ է, պաշտօնակալ Ռու-
սական բանակին մէջ, եւ աղբական Զարին
նա կրնայ ծառայել Ռուսիոյ նպատակաց որ-
չախ կրնար Միւրթնիոյ իշխանը, եւ այս
լուրը անհաւանական չէ, թէպէտ հաստատու-
թեան կը կարօտի: Ռուսական թերթեր այն-
պէս կը ցուցնեն թէ խնամապետը պիտի
առիպուին տեղի տալ: «Ամէն ուրեք յորդոր
տրուեցաւ անոնց հաշտուիլ Ռուսիոյ հետ, եւ
ուրիշ համբայ չէ մնացած անոնց:»

Վիէնայէն կը ծանուցուի թէ խնամապետը
կը խորհին յայտարարութիւն մը հանել յանձ-
նելով իւրեանց երկրին դործերն ի ձեռս Մեծ
Տէրութեանց, եւ խոստանալով հաւանիլ որ-
եւիցէ լուծման զոր նորա միաձայնութեամբ
կ'առաջարկեն: Եթէ այս ըլլայ, կը կարծուի
թէ Ռուսիա պիտի ջանայ համոզել Տէրու-
թիւնները որ հաւանին կորդադրութեան մը
որով խնամապետութիւնը հրաժարի, Ընդդի-
մակաց կուսակցութեանց երկու անգամը
մոտեն նախարարութեան մէջ, եւ ընտրուի
նոր Սոպրանիէ:

Հակառակ անցեալ շաբթուան տեղեկու-
թեանց, Մ. Զանքոֆ հաւանած է գալ ի Կ.
պուլիս ըստ հրաւերի Բ. Դրան, եւ այժմ քա-
րանթին կը սպասէ ի Մուսթաֆա Փաշա:
Կալինկայուի թէ հոս պիտի ըլլայ Երեքշաբ-
թի օր: Բ. Դրան բաղձանքն է որ բոլոր կու-
սակցութիւնք ի մի ձուլուին, եւ որոշուի
ընտրելի մը որ ընդունելի ըլլայ Պուլաւաց
եւ բոլոր Տէրութեանց:

Մեր առաջին յօդուածը գրուած էր երբ
Վիէնայէն եկաւ հետեւեալ հեռագիրը Յունի.
11 թուականաւ. — «Կը հաստատուի թէ Ա-
ւստրիա եւ Ռուսիա դարձեալ մօտեցած են,
եւ թէ երկը կայսրութեանց դաշնակցութիւն-
ը վերահաստատուած է, վտանգի Աւստրիա
վստահութիւն չունի Անգլիական աշխարհա-
վարութեան վրայ:» Զայս լուր իբրեւ ստու-
գապէս ճշմարիտ ընդունելու համար պար-
տինք սպասել որ աւելի հաստատուի:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սոսկալի արկած մը պատահեցաւ ի Մատ-
րաս երկու շաբաթ առաջ: Առժամանակեայ
կերպիւ հասարակաց պարտիզին մէջ յատկա-
պէս կառուցուած փայտաշէն շինուածոց շըր-
ջանակի մը մէջ տօնավաճառ մը կը կատար-

ուէր, երբ երկու տարբեր կէտերէ միանգա-
ման հրդեհ ծագեցաւ: Բողոքները խու-
ժեց դէպ ի շրջանակին մուտքը այնպէս որ
անցըն խցունեցաւ եւ բազումը այրեցան եւ
այլք խցունեցան: Կը կարծուի թէ մեծնու-
ղայ թիւը կը հասնի 300ի, եւ նոյնչափը եւս
ծանրապէս վերաբորուած են:

—Ռուսական կառավարութիւնը փարիզի
ընկերութեան մը հետ կարգադրութիւն մը
կատարած է 23 միլիոն ոսկի բուլղի զուար-
մը գոյացունելու համար վստահ կառուցման
Բէրլինի շրանցին ի նրմի: Սոյն շրանցը
ուղղակի հաղորդակցութիւն պիտի հաստատէ
ի մէջ Տոն գետոյն, Սեւ Ծովուն եւ Ադիսու-
Ծովուն, եւ երկաթուղւոյ երեք դիմեր կա-
պակցեալ պիտի ըլլան անոր հետ: Պիտի ու-
նենայ մասամբ ռազմագիտական կարեւորու-
թիւն, եւ Ռուսիայիք պիտի կարողանան
բերել հանքածուխ Տոն գետոյն եղերայ հան-
քերէն ուղղակի ի հաւանադիտաւ Սեւ Ծո-
վուն, եւ այսու նպատակաւ կերպիւ մըցիլ
Անդրկովկան հանքածխոյ հետ որ այժմ գրե-
թէ մեծամասնութիւն կը վայելէ այդ հաւանու-
ղիսաներու մէջ եւ ի Կ. պոլիս:

—Նկատմամբ Ֆրանսայի Ռէյնի մէջ հը-
րատարակուած յօդուածին որ յիշուած է մեր
գլխաւոր յօդուածին մէջ, Թայիլի թղթակիցը
Պրուքսելէ կը գրէ թէ Գաղիա Պելճիգական
սահմանազլխոյն վրայ այնչափ ամուր սպա-
ռադինեալ է որչափ է Գերմանականին վրայ,
եւ թէ Գերմանիա ի դիպել պատերազմի հո-
ւանականապէս աւելի պիտի ընտրէ բռնոն
արշաւանօք ուղղակի մտնել ի Գաղիա տաւանց
անցնելու Պելճիգայէն:

—Յունի. Այն վիճելմ Կայսր տօնեց իւր
Գերմանական բանակը մտնելուն 80երորդ
տարեդարձը: Յունի. Այն, 1807, մի քանի
ամիս յետ Եհնայի ճակատամարտին յորում
Բրուսիացիք չարաչար յաղթուեցան Գաղիա-
ցի զօրքէն ընդ հրամանատարութեամբ Նա-
բուէնի, նորոտի Իշխանն վիճելմ, որ յայն-
ժամ դեռ 10 տարեկան չկար, մտաւ բանա-
կըն ի Բէճիկոպէի ուր փախած էր իւր ար-
քայազարմ ծնողոց հետ:

—Աւստրիական թղթատարութեան Տես-
չութիւնը հրատարակած է ցուցակ 213 թեր-
թերու որոց շրջաբերութիւնն արգիլեալ է
Ճէստրիա: Մին է Թուրքիոյ, բայց չենք
գիտեր թէ որ թերթն է:

—Երկաթուղւոյ երկու կառախումբք բաղ-
խեցան Պալթիմը եւ Օհայօ գծոյն վրայ ի
Միացեալ Նահանգս, եւ կը կարծուի թէ ա-
ռաւել քան 20 անձինք մեռած են, մեծ մասը
հրկիզման զոհ ըլլալով:

—Աւստրիաց խումբ մը որ տարիներէ ի
վեր կհանրեկէր Անտալոզիայի գաւառն ի
Սպանիա, ցրուեալ է, եւ առաջնորդներէն
երկուքը սպաննուած են:

—Պերլինի պաշտօնական թերթը կը հրա-
տարակէ դաշնագիրն ի մէջ Անդրիոյ եւ Գեր-
մանիոյ նկատմամբ Արեւելեան Ափրիկէի:
Դաշնագիրը կը ճանաչէ Զանդիպորի անկա-
խութիւնը, եւ սահմանուած է սահմանազը-
լուս մը որմէ անդին կառավարութեանց իւ-
րաքանչիւրը կը խոստանայ չտնցնիլ: Սահ-
մանազլխոյն մէկ կողմը պիտի թողուի ամ-
բողջ Գերմանիոյ, եւ միւս կողմը ամբողջ
Անդրիոյ:

—Ի Կրաքով տպեալ Լեհական թերթ մը
կը հրատարակէ Մերվէ ուղղեալ նամակ մը
որ կըսէ թէ Ռուսք կը պատրաստուին մըտ-
նել յԱֆղանիստան յառաջիկայ գարուն:

—Մոսկուէի զինուորական փոյթե-
ռանդն պատրաստութեանց արթիւ ուշադ-

րութիւն կը հրաւիրուի յօդուածի մը զոր
կը հրատարակէ Նիգոլա Իշխանին բերան եւ
զոր թերթը, եւ որ կըսէ թէ Մոսկուէի յոր-
յի կը վերաբերի զործն վերահաստատութեան
Սերվիական մեծ պետութեան Զօրաւորին
Ստեփանի որ իշխեց 1333է մինչեւ 1356:
Այս Թագաւորին պետութեան երկիրը կը պա-
րունակէր մեծ մասն Թրակիոյ եւ Թեսալիոյ,
գրեթէ ամբողջ Մակեդոնիոյ, եւ Ալպանիոյ
մի քանի մասերը:

—Հրատարակուեցաւ Գաղիոյ աշխարհա-
գիրը որ կատարուած էր անցեալ Մայիսի
մէջ: Երկրին բնակչաց թիւն է 38,278,000,
որ կը ցուցնէ թէ 540,000 հողի աւելցած է
1881 Դեկ. 31է ի վեր: Փարիզի բնակչաց
թիւն է 2,344,000, որ ըսել է նոյնչափ ժամա-
նակի մէջ միայն 75,000 անձ աւելցած է:

—Մ. Ֆրեյքէ վերընտրուած է նախագահ
Գաղիոյ Երեսփոխանաց Ժողովոյն: Հոնէ
ուղղեալ հեռագիր մը կըսէ թէ Գաղիացի եւ
Անամցի զօրաց գունդ մը յաղթուած է մինչ
կը պաշարէր ամուր գիւղ մը, եւ թէ 13 մար-
դիկ սպանուած եւ 46 վիրաւորուած են:

—Պիզմարը Իշխան Գերմանական Խորհրդ-
գարանին մէջ բռնոն կերպիւ պաշտպանած է
իւր նոր առաջարկութիւնն նկատմամբ բա-
նակին: Ըսած է թէ մինչ Գերմանիոյ յարա-
բերութիւնը յոյժ բարեւոք են իւր բոլոր դրաց-
եաց հետ Գաղիոյ զգացմունքը կրնան փոփո-
խութիւն կրել: Ըսած է նաեւ որ եթէ իւր
առաջարկութիւնը մերժուի պիտի խնդրէ
Կայսրէն լուծել Խորհրդարանը:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լէւանի Հէրալդ կը գրէ թէ ծաղիկ ախար
մահացու կերպիւ կը ճարակի Կ. պոլսոյ Թա-
թալլա եւ Գուղկունձուք թաղերուն մէջ,
եւ Բաղաքապետ Մազար փաշա բժիշկներ
զրկած է որ ձրիապէս պատուաստեն այդ
թաղերու բոլոր աղայքը:

—Տրապիզոնի գաւառին մէջ Կիւմիւշիա-
նէի կառավարիչը ծանուցած է կուսակալին
թէ Թեոլ գիւղէն 10 մարդիկ մինչ գիւղա-
քաղաքէն պաշար գնած ըլլալով գիւղ կը
զաւնային, լեռան վրայ ձիւնի փոթորիկէ մը
բռնուելով ամենեքին կորսուած են:

—Տրապիզոնի պաշտօնական թերթը կը
գրէ թէ գաւառին բնակչաց թիւն է 527,540
արուք, 475,694 եգը, ընդ ամէնը 1,003,236:

—Էլասանայի Մեարսպոլիտին մարմինը
գտնուած է Ասքըքլիսայի մօտ ի Մակեդո-
նիա: Մեր ընթերցողը կը յիշնէ թէ յիշեալ
եպիսկոպոսը մի քանի ամիս առաջ լեռը
տարուած էր աւաղակայ խմրի մը կողմանէ:
Այդ խումբը այժմ անհետ եղած է եւ Օս-
մանեան զօրքն չեն յաջողիր գտնել զոյն:

—Պէլովա-Վաքարէի երկաթուղւոյն շի-
նութիւնն աւարտեցաւ Յունի. 6ին: Իւս-
քիւպ-Վրանիայ գծոյն ձողերն եւս զրուած
են ի բաց առեալ 1 քիլոմէթր տեղ որ կը
մնայ վստի զի անհամաձայնութիւն մը ծա-
ղած է Կայսրանի մը հաստատութեան նկատ-
մամբ:

—Զմիւռնիոյ թերթեր կը սկստմեն թէ կը-
ռիւ մը եղած է ի մէջ ծխախոտի մաքսա-
խոյաներու եւ ոստիկանութեան ի Սէվտի
Բէօյ քաղաքին մօտ: Մաքսախոյսներէն մին
սպաննուած է եւ բաւական թուով չափէ-
նէր վիրաւորուած են: Այնուհետեւ ոստի-
կանք գացած են կառավարութեան պաշտօ-
նատունը զոր գիւղացիք պաշարելով սպառ-
նացած են այրել մաքսախոյսին սպանման
համար: Գիւղին մէջ եւս նորա ողորմ ջա-

նացած են հանդարտեցունել զիւղացիները,
բայց մինչ կը մօտենաին պաշտօնարանին,
ոստիկանք սխալմամբ կրակ ըրած են անոնց
վրայ սպաննելով հայրը եւ վիրաւորելով որ-
դին: Յաջորդ կառախումբով օժանդակ ոստի-
կանք եկած են եւ բաւական թուով անձինք
ձերբակալուած են:

—Խալիլ Ռիֆաթ փաշա, որ մօտերս կար-
գուեցաւ կուսակալ Պաղտատի հրաժարած է
իւր պաշտօնէն, եւ պաշտօնական ծառայու-
թենէ արձակուելով տրուած է նմա ամսա-
կան 10,000 դահ. հանգստեան թոշակ: Ասիմ
փաշա, նախկին կուսակալ Շքոտրայի յԱլ-
պանիա, կորգուած է կուսակալ Պաղտատի:
—Թահիր փաշա, նախկին հրամանատար Բ.
զօրաբաժնի կերթայ ի Կարին Դ. զօրաբաժ-
նի հրամանատար ըլլալու:

—Ըստ մայրաքաղաքիս Թրքական թեր-
թերու, Արսլանպէկի հրկիզելոց ի նպաստ
հանգանակութիւնը հասած է 7,250 ոսկւոյ:

—Կը ծանուցուի թէ խոսովութիւնք ծագած
են Կրէտէի այլեւայլ կողմերը: Կղզւոյն Թուրք
թերթերէն մին կը գրէ թէ Յոյնք կրակ տուին
Բիսպոքի բերդին որ հոյ ճարակ եղաւ, բայց
զօրքը ձերբակալեցին հրձիգները:

ՎԵՐՁԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յունի. 12ին մինչ Լորտ Իսայի, Անդրիոյ
Արտաքին Գործոց Նախարարը, կ'ենէր վեր
Լորտ Սալգաքըրի բնակարանին սանդուղէն ի
Լոնտոն, յանկարծ հիւանդացաւ: Տարուեցաւ
Լորտ Սալգաքըրի յատուկ քննեակը, եւ մի
քանի վայրկեանէ մեռաւ: Լորտ Իսայի, որ
աւելի ծանօթ է Սըր Սթաֆորտ Նորթհոթ
անուամբ, յոյժ ուղղամիտ եւ ազնուաբարոյ
մարդ էր: Իւր վաստակը թեան պատճա-
ռաւ արդէն որոշած էր թողուլ Արտաքին
Գործոց պաշտօնարանը: Յերիտանարդութեան
նա եղաւ անձնական քարտուղար Մր. Կլա-
տըսթոնի, եւ երկուքն անցին ջերմ բարե-
կամք թէպէտ էին հակառակ քաղաքական
կուսակցութեանց մէջ:

—Գահիրէն ուղղեալ հեռագիր մը կը ծա-
նուցանէ թէ Սըր Հ. Տ. Ուոլֆ այսօր կը մեկ-
նի Լոնտոնէ ի Կ. պոլիս ուղևորելու:

—Երբ Փիլիպպէ հասաւ կառախումբը ու-
րուն մէջ էր Մ. Զանգոֆ, բաղմութիւն մը
ժողովուած էր Կայսրանը, որք ողջունեցին
զնա սուլելով եւ աղաղակելով «Անկցի մատ-
նիչը»: Ոստիկանութիւնը զժուարաւ զսպեց
ամբողջ որք երբ ճամբայ ելաւ կառախում-
բը ցելս նետեցին Մ. Զանգոֆի կողմին:

—Փարիզի թերթեր ամենեքին խաղաղա-
կան մեկնութիւն կու տան Պիզմարը Իշխա-
նի տաւանախօսութեան զոր ըրաւ Խորհրդա-
րանին մէջ նկատմամբ զինուորական նոր օ-
րինաց:

—Սոֆիայէն ուղղեալ հեռագիր մը կըսէ
թէ Պուլղարական կառավարութիւնը իմա-
ցած է թէ այն Պուլղար պաշտօնակալը
որ ապաստանած էին ի Ռուսիա, զարձած
են Պուլղարէն եւ կը ջանան կաղմիլ խումբեր
Պուլղարի արշաւելու համար:

ԱՐԺԷՔ ԴՐԱՄՈՅ			
Յւնի. 3/15, 1887			
Գան. կտրոն վճըլ	16 5	Բոն. երկ. բաժին	33 50
Գրք. 100		Գրք. 100	
Մէքիսի	107	Բուսիոյ բոլ	90 16
Մէթալք	98	Նաբոլէոն	87 32
Պէշկ	102	Գրիմից	51 20
Ալթըլ	102	Անդ. լեռ	110 32
Մանթ թղթ գրմ. 9, 63			

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՈՒՐԱՆԻ Ա. ՅԱՊՈՒ ՊՈՅԱՆՍԻ
Ֆիմանդար Էօգուլը, Ամերիգան Խան